

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 19.04.2002
COM(2002) 196 τελικό

ΠΡΑΣΙΝΗ ΒΙΒΛΟΣ

**για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών
αστικού και εμπορικού δικαίου**

(υποβλήθηκε από την Επιτροπή)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΒΙΒΛΟΥ	4
ΣΥΝΟΨΗ.....	5
1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	6
1.1 Μεγάλη ποικιλομορφία.....	6
1.2 Για μια καλύτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη.....	7
1.3 Πολιτική προτεραιότητα	10
1.4 Θέμα επικαιρότητας	11
1.5 Διεθνής διάσταση.....	12
1.6 Μια εντολή ζωτικής σημασίας.....	13
2. ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΈΧΟΥΝ ΉΔΗ ΞΕΚΙΝΗΣΕΙ.....	14
2.1 Στα κράτη μέλη	14
2.1.1 ADR στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών	15
2.1.2 Συμβατικοί ADR.....	17
2.2 Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	18
2.2.1 Στήριξη σε πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί στον τομέα του δίκαιου των καταναλωτών	18
2.2.2 Αξιοποίηση των πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί στον τομέα του οικογενειακού δικαίου	23
2.2.3 Να προωθηθεί η ανάπτυξη των ADR στον τομέα των εργασιακών σχέσεων	25
3. ΠΩΣ ΘΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΘΕΙ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ADR ;	26
3.1 Ποια προσέγγιση πρέπει να ακολουθηθεί ;.....	26
3.2 Συνολική προσέγγιση των ADR	28
3.2.1 Οι ADR και η πρόσβαση στη δικαιοσύνη	28
3.2.1.1 Η προσφυγή στους ADR.....	28
3.2.1.2 Οι προθεσμίες παραγραφής	30
3.2.2 Κανόνες ελάχιστης απαιτούμενης ποιότητας;	31
3.2.2.1 Η εμπιστευτικότητα.....	33
3.2.2.2 Το κύρος της συναίνεσης	34
3.2.2.3 Η αποτελεσματικότητα των ADR.....	35
3.2.3 Πρέπει να δοθεί καθεστώς στους τρίτους;.....	37

3.2.3.1 Η κατάρτιση των τρίτων.....	38
3.2.3.2 Η διαπίστευση των τρίτων	38
3.2.3.3 Η ευθύνη των τρίτων.....	39
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	41

ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΒΙΒΛΟΥ

Η παρούσα Πράσινη Βίβλος στοχεύει να ξεκινήσει ευρεία διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους για ορισμένα προβλήματα νομικού χαρακτήρα που αντιμετωπίζονται στον τομέα των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης των διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου.

Οι απαντήσεις στις τιθέμενες ειδικές ερωτήσεις καθώς και γενικά σχόλια μπορούν να αποσταλούν γραπτά κατά προτίμηση πριν από τις 15 Οκτωβρίου 2002, στην ακόλουθη διεύθυνση:

Commission européenne
Direction générale Justice et Affaires intérieures
Unité A3 - Coopération judiciaire en matière civile
LX 46 5/152
Rue de la Loi, 200
B-1049 Bruxelles
Belgique

Φαξ: + 32 2 299 64 57

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: JAI-coop-jud-civil@cec.eu.int

Η Επιτροπή προτίθεται να διοργανώσει δημόσια ακρόαση σχετικά με το θέμα στις αρχές του 2003.

ΣΥΝΟΨΗ

Οι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου (στο εξής αναφερόμενοι συμβατικά, για τις ανάγκες της Πράσινης Βίβλου, ως "ADR" ("Alternative Dispute Resolution")) προκαλούν και πάλι το ενδιαφέρον στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για τρεις κυρίως λόγους.

Πρώτον, διαπιστώνεται ότι οι ADR γνωρίζουν εκ νέου επιτυχία στα κράτη μέλη, μεταξύ των πολιτών, των οποίων βελτιώνουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Εν συνεχεία, τα κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στους ADR, και πολλά απ' αυτά προβαίνουν σε θέσπιση σχετικής νομοθεσίας.

Τέλος, οι ADR αποτελούν πολιτική προτεραιότητα - που έχει επιβεβαιωθεί πολλές φορές - για τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία είναι υπεύθυνα για την προώθηση των εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης των διαφορών, για την εξασφάλιση του καταλληλότερου πλαισίου ανάπτυξής τους, και για την εγγύηση της ποιότητάς τους. Αυτή η πολιτική προτεραιότητα υπογραμμίστηκε ιδιαίτερα στο πλαίσιο της κοινωνίας της πληροφορίας, όπου αναγνωρίστηκε ο ρόλος των νέων υπηρεσιών ανοικτής γραμμής για την επίλυση των διαφορών ("ODR" Online Dispute Resolution), μια μορφή διακανονισμού των διασυνοριακών διαφορών μέσω του διαδικτύου.

Σ' αυτό το συγκεκριμένο πλαίσιο βασίζεται η πολιτική εντολή για την εκπόνηση της παρούσας Πράσινης Βίβλου. Το Συμβούλιο, πράγματι, κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει "μια Πράσινη Βίβλο όπου θα εκτίθεται η υφισταμένη κατάσταση, καθώς και αρχίσει ευρείες διαβουλεύσεις για να προετοιμαστούν τα συγκεκριμένα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν".

Η Πράσινη Βίβλος προσφέρει την ευκαιρία να ευαισθητοποιηθεί ο μεγαλύτερος δυνατός αριθμός ενδιαφερομένων σχετικά με τους ADR, καθώς και για να γίνουν καλύτερα αντιληπτά τα επιτεύγματα και τις πρωτοβουλίες που υπάρχουν στον τομέα αυτό από τα κράτη μέλη και την Κοινότητα.

Η δημόσια διαβούλευση σχετικά με την Πράσινη αυτή Βίβλο έχει σαν στόχο να συγκεντρωθούν οι γενικές παρατηρήσεις των ενδιαφερομένων κύκλων, καθώς και οι συγκεκριμένες αντιδράσεις στα ζητήματα που τίθενται.

Τα ζητήματα αυτά είναι νομικής φύσεως και αφορούν τα καθοριστικά στοιχεία της διαδικασίας ADR, όπως το ζήτημα των ρητρών προσφυγής στους ADR, το πρόβλημα των προθεσμιών παραγραφής, της εμπιστευτικότητας, του κύρους της συναίνεσης, της αποτελεσματικότητας των συμφωνιών που προκύπτουν από τους ADR, της κατάρτισης των τρίτων, της διαπίστευσής τους, του καθεστώτος ευθύνης τους.

Η Επιτροπή θα λάβει υπόψη της όλες τις απόψεις προκειμένου να καθορίσει τις κατευθύνσεις της πολιτικής που θα χαράζει κατά τα προσεχή έτη, υπό την ιδιότητά της ως φορέα προώθησης τόσο νομοθετικών όσο και πρακτικών πρωτοβουλιών.

1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

1.1 Μεγάλη ποικιλομορφία

1. Κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται εξελίξεις στα κράτη μέλη όσον αφορά τους λεγόμενους εναλλακτικούς τρόπους διακανονισμού ή επίλυσης των διαφορών, έστω και αν γενικά θεωρείται ότι οι μέθοδοι αυτές είναι αρκετά παλιές. Τα πλεονεκτήματα που χαρακτηρίζουν αυτές τις μεθόδους ιδιωτικής απονομής της δικαιοσύνης, καθώς και η κρίση αποτελεσματικότητας που γνωρίζουν τα δικονομικά συστήματα, προκάλεσαν εκ νέου το ενδιαφέρον για τις περισσότερες συναινετικές αυτές μεθόδους επίλυσης των διαφορών σε σχέση με την προσφυγή στο δικαστήριο ή στη διαιτησία. Σε κοινοτικό επίπεδο καταβλήθηκαν σημαντικές προσπάθειες για τη ρύθμισή τους, ιδίως στον τομέα της κοινωνίας της πληροφορίας, ώστε να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στο ηλεκτρονικό εμπόριο.
2. Οι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των διαφορών, κατά την έννοια της παρούσας Πράσινης Βίβλου, δηλώνουν συνεπώς τις εξωδικαστικές διαδικασίες επίλυσης των διαφορών που διεξάγονται από τρίτο ουδέτερο μέρος¹, εκτός από την καθαυτό λεγόμενη διαιτησία². Θα προσδιορίζονται έτσι στη συνέχεια με το ακρωνύμιο που τείνει παγκοσμίως να καθιερωθεί στην πράξη "ADR" ("Alternative Dispute Resolution")³. Η παρούσα Πράσινη Βίβλος θα ασχοληθεί μόνο με τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών που υπάγονται στο αστικό και εμπορικό δίκαιο, συμπεριλαμβανομένου του εργατικού δικαίου και του δικαίου των καταναλωτών⁴.

¹ Αυτός ο ορισμός οδηγεί στον αποκλεισμό από το πεδίο εφαρμογής αυτής της Πράσινης Βίβλου κυρίως των ακόλουθων διαδικασιών:

- της εμπειρογνομosύνης, η οποία δεν αποτελεί τρόπο επίλυσης των διαφορών, αλλά διαδικασία προσφυγής σε εμπειρογνώμονα, προς υποστήριξη για παράδειγμα δικαστικής ή διαιτητικής διαδικασίας.
- τα συστήματα επεξεργασίας των καταγγελιών, που τίθενται στη διάθεση των καταναλωτών από τους επαγγελματίες. Αυτές οι διαδικασίες δεν διεξάγονται από τρίτους, αλλά από κάποιο από τα μέρη της διαφοράς.
- τα "συστήματα αυτοματοποιημένης διαπραγμάτευσης" χωρίς ανθρώπινη παρέμβαση, τα οποία προτείνονται από τους παρόχους υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Αυτά τα συστήματα δεν αποτελούν διαδικασίες επίλυσης διαφορών διεξαγόμενες από τρίτους αλλά τεχνικά μέσα προοριζόμενα να διευκολύνουν την απ' ευθείας διαπραγμάτευση μεταξύ των μερών της διαφοράς.

² Η διαιτησία, πράγματι, αποτελεί τρόπο επίλυσης των διαφορών που προσομοιάζει μάλλον στις δικαστικές διαδικασίες παρά στους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών, δεδομένου ότι η διαιτητική απόφαση αντικαθιστά τη δικαστική απόφαση. Η διαιτησία αποτελεί εξάλλου αντικείμενο πολλών νομοθετικών ρυθμίσεων τόσο στα κράτη μέλη όσο και σε διεθνές επίπεδο, με τη σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 για την αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων <http://www.uncitral.org/fr-index.htm>, ή ακόμα στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, με την ευρωπαϊκή σύμβαση του 1966 σχετικά με ενιαία νομοθεσία στον τομέα της διαιτησίας <http://conventions.coe.int/Treaty/FR/Cadreprincipal.htm>

³ Οι πλέον χρησιμοποιούμενες σήμερα έννοιες, στην πράξη και στις εθνικές νομοθεσίες - δηλαδή διαμεσολάβηση και συμβιβασμός - δεν θα χρησιμοποιηθούν συνεπώς με συστηματικό τρόπο στην παρούσα Πράσινη Βίβλο, αλλά μόνο στο πλαίσιο συγκεκριμένων εθνικών νομοθεσιών ή ειδικών εργασιών διεθνούς οργανισμού.

⁴ Από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας Πράσινης Βίβλου αποκλείονται τα ζητήματα τα σχετικά με τα απόλυτα δικαιώματα, όπως ορισμένες διατάξεις δημοσίας τάξεως σχετικά με τα δικαιώματα επί της προσωπικότητας και τα οικογενειακά δικαιώματα, του δικαίου του ανταγωνισμού και του δικαίου των καταναλωτών, που δεν μπορούν πράγματι να αποτελέσουν αντικείμενο ADR.

3. Οι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου μπορούν να ταξινομηθούν σε διάφορες κατηγορίες, οι οποίες υπάγονται σε ειδικές διατάξεις. Μία πρώτη διάκριση επιβάλλεται μεταξύ των ADR που κατοχυρώνονται από το δικαστή ή ανατίθενται από το δικαστή σε τρίτο ("ADR στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών"), και των ADR στους οποίους τα μέρη της διαφοράς προσφεύγουν εκτός οποιασδήποτε δικαστικής διαδικασίας ("συμβατικοί ADR"). Μία δεύτερη διάκριση εξίσου θεμελιώδης κατά την Επιτροπή πρέπει να γίνεται μεταξύ των συμβατικών ADR. Μετά το πέρας ορισμένων διαδικασιών ADR⁵, ο/οι τρίτος/οι ενδέχεται να αναγκαστεί/ούν να λάβει/ουν δεσμευτική για κάποιο μέρος απόφαση⁶ ή να κάνει/ούν σύσταση στα μέρη, την οποία αυτά είναι ελεύθερα να ακολουθήσουν ή όχι⁷. Σε άλλες μεθόδους ADR, οι τρίτοι δεν λαμβάνουν επισήμως θέση για την πιθανή λύση που θα μπορούσε να δοθεί στη διαφορά, βοηθώντας απλά τα μέρη στην επίτευξη συμφωνίας⁸.
4. Οι ADR δεν αποτελούν νέο φαινόμενο, αλλά γνωρίζουν ταχεία ανάπτυξη εδώ και μερικά έτη και προσελκύουν την αυξανόμενη προσοχή ορισμένων παρατηρητών. Ο πολλαπλασιασμός των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται επί τόπου⁹ και ο πλούτος των νομικών εργασιών και οι προσπάθειες των νομικών επαγγελματιών στις δημόσιες δηλώσεις τους αποτελούν πολύτιμη βοήθεια για τις δημόσιες αρχές στην αποστολή τους παρακολούθησης και/ή πλαισίωσης των ADR.

1.2 Για μια καλύτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη

5. Ένας από τους λόγους ανάπτυξης των ADR είναι πρακτικού και συγκυριακού χαρακτήρα: οι ADR προσφέρουν απάντηση στις δυσκολίες πρόσβασης στη δικαιοσύνη, τις οποίες αντιμετωπίζει μεγάλος αριθμός χωρών. Αυτές οι δυσκολίες εξηγούνται από το γεγονός ότι οι διαφορές που υποβάλλονται στα δικαστήρια πολλαπλασιάζονται, οι διαδικασίες παρατείνονται και τα έξοδα που συνεπάγονται αυτές οι διαδικασίες αυξάνονται. Ο όγκος και ο περίπλοκος και τεχνικός χαρακτήρας των νομοθετικών κειμένων καθιστούν εξάλλου δυσχερέστερη την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

⁷ Αυτά τα δύο είδη ADR αποτελούν το αντικείμενο της σύστασης 98/257/EK της Επιτροπής της 30ής Μαρτίου 1998 σχετικά με τις αρχές που διέπουν τα αρμόδια όργανα για την εξώδικη επίλυση των διαφορών κατανάλωσης ΕΕ L 115 της 17/04/1998 σ. 31. Αυτή η σύσταση καλύπτει εξάλλου τη διαιτησία σε διαφορές καταναλωτών που δεν καλύπτονται από την Πράσινη Βίβλο.

⁶ Όπως συχνά συμβαίνει με τους "Ombudsmen" των πελατών που διορίζονται από ορισμένους επαγγελματικούς τομείς όπως οι τράπεζες και οι ασφάλειες. Οι αποφάσεις των "Ombudmen" επιβάλλονται στις επιχειρήσεις που έχουν προσχωρήσει στο σύστημα.

⁷ Όπως η περίπτωση των "Consumer Complaint Boards" στις σκανδιναβικές χώρες.

⁸ Αυτό το είδος διαδικασιών, στον τομέα της κατανάλωσης, είναι αυτές που αναφέρονται στη σύσταση 2001/310/EK της Επιτροπής, της 4ης Απριλίου 2001, περί αρχών για τα εξωδικαστικά όργανα συναινετικής επίλυσης καταναλωτικών διαφορών, ΕΕ L 109 της 19ης Απριλίου 2001, σ. 56.

⁹ Σε πολλές περιπτώσεις οι πρωτοβουλίες αυτές χρονολογούνται από πολύ παλιά, όπως η δημιουργία από το 1994 ενός δικτύου κέντρων διαιτησίας και εμπορικής διαμεσολάβησης, υπό μορφή ευρωπαϊκού ομίλου οικονομικού σκοπού που έχει ιδρυθεί στην Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το δίκτυο αυτό, που ονομάζεται "Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαιτησίας και Διαμεσολάβησης" (Réseau Européen d' Arbitrage et de Médiation (REAM)) ή "European Network for Disputing Resolution" (ENDR) έτυχε αρχικά μιας κοινοτικής οικονομικής υποστήριξης που διαχειρίστηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση XXIII "μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις").

6. Οι διασυνοριακές διαφορές χαρακτηρίζονται εντονότερα από τις εθνικές διαφορές από βραδύτητα και αυξημένο κόστος των διαδικασιών¹⁰. Με την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, την εντατικοποίηση των συναλλαγών, την κινητικότητα των πολιτών, οι διαφορές που προκύπτουν μεταξύ υπηκόων διαφορετικών κρατών μελών, μεταξύ προσώπων που διαμένουν σε διαφορετικά κράτη μέλη, σε συνδυασμό ιδίως με την άνηση του διασυνοριακού ηλεκτρονικού εμπορίου, ανεξάρτητα από τη σημασία ή το ποσό της διαφοράς, έχουν την τάση να πολλαπλασιάζονται και μαζί τους οι διασυνοριακές υποθέσεις που φέρονται ενώπιον των δικαστηρίων. Στα πρακτικά προβλήματα κορεσμού των δικαστηρίων προστίθενται συχνά πολύπλοκα θέματα σύγκρουσης νόμων και δικαιοδοσίας καθώς και πρακτικές δυσχέρειες γλωσσικού και οικονομικού χαρακτήρα.
7. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα που καθιερώνεται ταυτόχρονα από το άρθρο 6 της ευρωπαϊκής σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών. Το δικαίωμα αποτελεσματικής έννομης προστασίας ανακηρύχθηκε από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ως μια από τις γενικές αρχές του δικαίου¹¹, ενώ παράλληλα αναγνωρίστηκε και από το άρθρο 47 του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη αποτελεί απαίτηση στην οποία ανταποκρίνονται τα κράτη μέλη κυρίως με την εξασφάλιση ταχέων και ελάχιστα δαπανηρών δικαστικών διαδικασιών. Ορισμένα κράτη μέλη εξάλλου ανέλαβαν τον εκσυγχρονισμό των δικαστικών συστημάτων τους απλοποιώντας τις διαδικασίες προσφυγής ή προβλέποντας τη δυνατότητα κατάθεσης αγωγής με ηλεκτρονικά μέσα¹².
8. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσπαθεί από την πλευρά της να διευκολύνει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη με σειρά μέτρων όπως η δημιουργία ενός συστήματος πληροφόρησης για την εύκολα προσιτή δικαιοσύνη, του οποίου η συντήρηση και ενημέρωση εξασφαλίζονται από ένα δίκτυο αρμόδιων εθνικών αρχών¹³. Αυτές οι προσπάθειες προστίθενται σε εκείνες που έχουν ήδη καταβληθεί με την προοπτική της δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης με βάση την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως τα μέτρα που αφορούν την απλούστευση των διαδικασιών απογράφου (exequatur)¹⁴, οι πρωτοβουλίες

¹⁰ Σχετικά με τα εν λόγω ζητήματα, βλέπε κυρίως τη ενημερωτικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στην Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής της 9ης Φεβρουαρίου 2000 "Νομική συνδρομή σε αστικές υποθέσεις: προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι διάδικοι διασυνοριακής διαφοράς" COM(2000)51 τελικό

¹¹ Απόφαση της 15ης Μαΐου 1986, υπόθεση 222/84, Johnston, Συλλογή σ. 1651.

¹² Αυτή η δυνατότητα όσον αφορά τις μικροδιαφορές είναι υπαρκτή στη Γερμανία, στη Δανία, στη Φινλανδία και στην Αγγλία. Αυτές οι πληροφορίες προέρχονται από τις απαντήσεις των κρατών μελών σε ερωτηματολόγιο που τους απεστάλη από την Επιτροπή το Σεπτέμβριο 2000 για τις δικαστικές διαδικασίες που ισχύουν για τις μικροδιαφορές.

¹³ Απόφαση του Συμβουλίου 2001/470/EK της 28ης Μαΐου 2001 σχετικά με τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού δικτύου για αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ L 174 της 27/06/2001 σ. 25. Σύμφωνα με το άρθρο 14 της συγκεκριμένης απόφασης, "θα οργανωθεί ένα σύστημα πληροφόρησης για το κοινό που θα περιλαμβάνει την ειδική ιστοσελίδα για το δίκτυο" και θα περιλαμβάνει κυρίως δελτία πληροφοριών ορισμένα των οποίων θα αφορούν "εναλλακτικές δυνατότητες επίλυσης των διαφορών, με αναφορά των εθνικών κέντρων πληροφόρησης και παροχής συμβουλών του διακοινοτικού δικτύου εξώδικης επίλυσης καταναλωτικών διαφορών".

¹⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της 26ης Νοεμβρίου 1997- «Προς αύξηση της αποτελεσματικότητας στην έκδοση και την εκτέλεση των αποφάσεων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», COM(97)609 τελικό. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, (στο εξής "κανονισμός Βρυξέλλες Ι"), L 12 της 16/01/2001 σ. 1. Ο κανονισμός "Βρυξέλλες Ι" αντικαθιστά (με εξαίρεση τη Δανία) από την 1η Μαρτίου 2002 τη σύμβαση των Βρυξελλών του 1968 για τη δικαιοδοσία και την εκτέλεση των αποφάσεων σε

που αποσκοπούν στην κατάργηση του απογράφου για τις μη αμφισβητούμενες απαιτήσεις και στην απλούστευση και επιτάχυνση του διακανονισμού διασυνοριακών μικροδιαφορών¹⁵.

9. Οι ADR εγγράφονται πλήρως στο πλαίσιο των πολιτικών για τη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Οι ADR διαδραματίζουν πράγματι συμπληρωματικό ρόλο σε σχέση με τις δικαστικές διαδικασίες, στο μέτρο που οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στους ADR είναι συχνά καλύτερα προσαρμοσμένες στο χαρακτήρα των διαφορών. και στηρίζονται σε πιο ευέλικτους μηχανισμούς, ελέγχοντας ταυτόχρονα το κόστος. Οι ADR μπορεί έτσι να επιτρέψουν στα μέρη την έναρξη διαλόγου, πράγμα που θα ήταν διαφορετικά αδύνατο, και να εκτιμήσουν τα ίδια τη σκοπιμότητα προσφυγής στα δικαστήρια.
10. Θα πρέπει, ιδιαίτερα, να υπογραμμισθεί ο ρόλος των ADR ως μέσων στην υπηρεσία της κοινωνικής ειρήνης. Πράγματι, στις μορφές ADR στις οποίες οι τρίτοι δεν λαμβάνουν απόφαση, τα μέρη δεν συγκρούονται αλλά αντίθετα συμμετέχουν σε διαδικασία προσέγγισης και επιλέγουν από μόνα τους τη μέθοδο επίλυσης της διαφοράς και διαδραματίζουν πιο ενεργό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία για να επιχειρήσουν να ανακαλύψουν αυτά τα ίδια τη λύση που τους ταιριάζει καλύτερα. Αυτή η συναινετική προσέγγιση αυξάνει τις ευκαιρίες των μερών να μπορούν, μετά την επίλυση της διαφοράς, να διατηρούν τις εμπορικές ή άλλου είδους σχέσεις τους.
11. Οι ADR χαρακτηρίζονται για την ευελιξία τους, υπό την έννοια ότι τα μέρη είναι καταρχήν ελεύθερα να προσφύγουν στους ADR, να αποφασίσουν για την οργάνωση ή το πρόσωπο που θα αναλάβει την διαδικασία, να καθορίσουν τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί, να επιλέξουν το κατά πόσον θα συμμετέχουν προσωπικά ή θα εκπροσωπηθούν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, να αποφασίσουν τέλος για την έκβαση της διαδικασίας.
12. Το κόστος των ADR αποτελεί σαφώς ουσιαστικό παράγοντα που πρέπει να ληφθεί υπόψη. Κατά γενικό κανόνα, το κόστος αυτό βαρύνει τα μέρη. Τα μέρη μπορούν όμως να μην επιβαρύνονται με τα έξοδα που έχουν σχέση με τους ADR. Μπορεί πράγματι οι τρίτοι υπεύθυνοι των ADR να μην αμείβονται¹⁶, όπως εξίσου είναι ενδεχόμενο τα έξοδα λειτουργίας των υπευθύνων για τους ADR οργάνων να αναλαμβάνονται από τις δημόσιες αρχές¹⁷ ή από τις επαγγελματικές οργανώσεις¹⁸ ή περαιτέρω κάποιο εκ των μερών ή και τα δύο να δικαιούνται ευεργετήματος πενίας.

αστικές και εμπορικές υποθέσεις, που δημοσιεύθηκε σε ενοποιημένη έκδοση στην ΕΕ C 27 της 26 Ιανουαρίου 1998, σ. 1.

¹⁵ Βλέπε ειδικότερα για τα συγκεκριμένα ζητήματα το πρόγραμμα μέτρων της Επιτροπής και του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ΕΕ C12 της 15ης Ιανουαρίου 2001, σ. 1. Η Επιτροπή προτίθεται να παρουσιάσει κατά το πρώτο εξάμηνο 2002 πρόταση κανονισμού με σκοπό τη δημιουργία ευρωπαϊκού εκτελεστού τίτλου για τις μη αμφισβητούμενες αξιώσεις και μία Πράσινη Βίβλο με σκοπό την προετοιμασία νέων ενεργειών που αποβλέπουν στη δημιουργία ευρωπαϊκής διαδικασίας για τις διαταγές πληρωμής και για τις μικροδιαφορές, βλέπε Ανακοίνωση της Επιτροπής της 30ής Οκτωβρίου 2001 για την εξαμηνιαία ενημέρωση του πίνακα αποτελεσμάτων για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά τη δημιουργία χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, COM(2001) 628 τελικό.

¹⁶ Για παράδειγμα, στη Γαλλία, οι δικαστικοί μεσολαβητές.

¹⁷ Για παράδειγμα, στην Ιρλανδία, η υπηρεσία οικογενειακής μεσολάβησης.

¹⁸ Για παράδειγμα, στη Σουηδία, η υπηρεσία ζημιών που οφείλονται στην οδική κυκλοφορία, της οποίας τα έξοδα λειτουργίας καλύπτονται από τις εταιρίες ασφάλισης αυτοκινήτου.

13. Ορισμένα κράτη μέλη χορηγούν το ευεργέτημα πενίας, για να καλύψουν τα έξοδα που έχουν σχέση με τους ADR και τα ενδεχόμενα έξοδα της νομικής εκπροσώπησης¹⁹. Η Επιτροπή έχει ήδη αναλάβει την πρωτοβουλία να προσεγγίσει στο συγκεκριμένο σημείο τις νομοθεσίες των κρατών μελών στην πρότασή της οδηγίας του Συμβουλίου για την προσέγγιση ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών όσον αφορά το ευεργέτημα πενίας και άλλα οικονομικά ζητήματα της πολιτικής δικονομίας²⁰. Το άρθρο 16 αυτής της πρότασης προβλέπει πράγματι ότι "το ευεργέτημα πενίας πρέπει να επεκταθεί στην επίλυση της διαφοράς με εξωδικαστικό μέσο όταν η χρήση αυτού του μέσου προωθείται από το νόμο ή όταν τα μέρη της διαφοράς παραπέμπονται στα εν λόγω μέσα από το δικαστή".

1.3 Πολιτική προτεραιότητα

14. Οι αρχηγόι κρατών και κυβερνήσεων των Δεκαπέντε είχαν επανειλημμένα την ευκαιρία να τονίσουν τη σημασία την οποία προσδίδουν στους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διασυνοριακών διαφορών, ιδιαίτερα κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βιέννης τον Δεκέμβριο 1998²¹, στη συνέχεια στο Συμβούλιο του Τάμπερε τον Οκτώβριο 1999 αφιερωμένο στη δημιουργία ενός "χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση"²².

15. Κατά τη ευρωπαϊκή διάσκεψη κορυφής της Λισσαβόνας το Μάρτιο 2000, για το θέμα της "απασχόλησης και της κοινωνίας της πληροφορίας", το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε "την Επιτροπή και το Συμβούλιο να εξετάσουν τα μέσα προώθησης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στο ηλεκτρονικό εμπόριο, κυρίως με τα εναλλακτικά συστήματα επίλυσης των διαφορών"²³. Αυτός ο στόχος επιβεβαιώθηκε εκ νέου κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σάντα Μαρία ντα Φέιρα τον Ιούνιο 2000 επ' ευκαιρία της έγκρισης του "σχεδίου δράσης eEurope 2002"²⁴. Τέλος, στον τομέα των εργασιακών σχέσεων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών-Λάακεν, το Δεκέμβριο του 2001, "επισημαίνει τη σημασία που έχει η πρόληψη και επίλυση των κοινωνικών συγκρούσεων, και ιδιαίτερα

¹⁹ Για παράδειγμα, στη Γαλλία, το ευεργέτημα πενίας μπορεί να χορηγηθεί για να πληρωθεί η αμοιβή του δικηγόρου που διεξάγει της διαπραγματεύσεις για τη διευθέτηση της διαφοράς.

²⁰ Πρόταση υποβληθείσα στις 18 Ιανουαρίου 2002, COM(2002)13 τελικό

²¹ Παράγραφος 83 των συμπερασμάτων της προεδρίας: "το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εγκρίνει το πρόγραμμα δράσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την άριστη δυνατή εφαρμογή των διατάξεων της συνθήκης του Άμστερνταμ για τη δημιουργία χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης". Αυτό το πρόγραμμα δράσης δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 19 της 23ης Ιανουαρίου 1999, σ.1. Η παράγραφος 41 σημείο β) αυτού του προγράμματος δράσης προβλέπει: "Εξέταση της δυνατότητας εκπόνησης τρόπων εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών ιδίως όσον αφορά τις διεθνικές οικογενειακές διαφορές. Στα πλαίσια αυτά, θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα μεσολάβησης ως μέσο επίλυσης των οικογενειακών διαφορών". Τα συμπεράσματα των συνόδων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου έχουν δημοσιευθεί στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://ue.eu.int/fr/Info/eurocouncil/index.htm>

²² Παράγραφος 30 των συμπερασμάτων της προεδρίας "Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να δημιουργήσουν εναλλακτικές εξωδικαστικές διαδικασίες"

²³ Παράγραφος 11 των συμπερασμάτων της προεδρίας

²⁴ Παράγραφος 22 των συμπερασμάτων, και σχέδιο δράσης eEurope 2002 http://europa.eu.int/information_society/eeurope/action_plan/index_fr.htm

όσων εκτείνονται πέραν των εθνικών ορίων, με μηχανισμούς εκούσιας διαμεσολάβησης."²⁵

1.4 Θέμα επικαιρότητας

16. Οι ADR αποτέλεσαν κεντρικό θέμα κατά τις πρόσφατες νομοθετικές συζητήσεις που αφορούσαν το ηλεκτρονικό εμπόριο, ιδιαίτερα στο πλαίσιο ορισμένων συζητήσεων σε ευρωπαϊκό²⁶ και παγκόσμιο επίπεδο²⁷ για τα ζητήματα συγκρούσεων δικαιοδοσιών στον τομέα των διαφορών κατανάλωσης.²⁸
17. Αυτές οι συζητήσεις μπόρεσαν να γίνουν κατ' επέκταση του άρθρου 17 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο που θεσπίστηκε τον Ιούνιο²⁹, το οποίο προβλέπει ότι "Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η νομοθεσία τους να μην εμποδίζει τη χρήση των υπαρχόντων βάσει του εθνικού δικαίου μηχανισμών εξώδικης επίλυσης των διαφορών, συμπεριλαμβανομένων των κατάλληλων ηλεκτρονικών μέσων". Τα κράτη μέλη καλούνται επίσης δυνάμει αυτού του άρθρου 17 να ενθαρρύνουν "τα αρμόδια όργανα εξώδικης επίλυσης των διαφορών (...) να ενεργούν κατά τρόπο ο οποίος παρέχει τις δέουσες δικονομικές εγγυήσεις στα ενδιαφερόμενα μέρη".
18. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε, το Σεπτέμβριο 2000, στη γνωμοδότησή του για την προαναφερόμενη πρόταση κανονισμού "Βρυξέλλες Ι", να προωθηθεί περισσότερο ο ρόλος των ADR ώστε να μπορούν να αντιτάσσονται στους καταναλωτές υπό ορισμένες προϋποθέσεις οι ρήτρες με τις οποίες ο καταναλωτής και ο προμηθευτής συμφωνούν στη σύμβασή τους ότι κάθε διαφορά πρέπει να παραπέμπεται σε εξωδικαστικό σύστημα

²⁵ Παράγραφος 25 των συμπερασμάτων της προεδρίας

²⁶ Συζητήσεις που προηγήθηκαν της θέσπισης του προαναφερόμενου κανονισμού "Βρυξέλλες Ι"

²⁷ Συζητήσεις στο περιθώριο των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της Διάσκεψης της Χάγης Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου για ένα σχέδιο διεθνούς σύμβασης για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων <http://www.hcch.net/f/workprog/index.html>

²⁸ Ανεξάρτητα από τα ζητήματα που συνδέονται με το ηλεκτρονικό εμπόριο, ο ρόλος των ADR υπογραμμίστηκε άμεσα ή έμμεσα σε ορισμένες κοινοτικές πράξεις. Για παράδειγμα, η Επιτροπή κάνει μια μακροσκελή αναφορά στους ADR στη δεύτερη έκθεσή της για την εφαρμογή της οδηγίας 85/374/EOK σχετικά με την ευθύνη για τα ελαττωματικά προϊόντα (COM(2000)893 τελικό). Ειδική αναφορά στους ADR γίνεται και στο άρθρο 10 της οδηγίας 97/5/EK για τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων (EE L 43 της 14 Φεβρουαρίου 1997, σ. 25), στο άρθρο 11 της οδηγίας 97/7/EK για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις (EE L 144 της 14ης Ιουνίου 1997, σ. 19), στο άρθρο 12 της πρότασης οδηγίας σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές (COM (1998) 468 τελικό), καθώς και στο άρθρο 9 της πρότασης οδηγίας σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση (COM (2000) 511 τελικό). Βλέπε επίσης, όσον αφορά τις διαφορές μεταξύ επιχειρήσεων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, τα άρθρα 18 και 19 της κοινής θέσης EK αριθ. 38/2001 της 17ης Σεπτεμβρίου 2001 που διατυπώθηκε από το Συμβούλιο για την έκδοση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία πλαίσιο) (EE C 337 της 30ης Νοεμβρίου 2001, σ. 34).

²⁹ Οδηγία 2000/31/EK της 8ης Ιουνίου 2000, σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, και κυρίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά, EE L 178 της 17ης Ιουλίου 2000, σ. 1. Το άρθρο 17 ενθαρρύνει εξάλλου τους οργανισμούς ADR να διοργανώνουν ορισμένη επιστροφή των πληροφοριών στην Επιτροπή, όπου ο ρόλος τους υπερβαίνει έτσι αυτόν της εφαρμογής για να επιτρέψει στις δημόσιες αρχές ενδεχομένως να προσαρμόσουν τη νομική πολιτική τους.

επίλυσης των διαφορών εγκεκριμένο βάσει σχεδίου εγκεκριμένου από την Επιτροπή. Το Κοινοβούλιο πρότεινε επίσης να καθίστανται εκτελεστοί οι διακανονισμοί που επιτυγχάνονται στο πλαίσιο τέτοιων εναλλακτικών συστημάτων επίλυσης των διαφορών³⁰.

19. Ο κανονισμός "Βρυξέλλες Ι" ο οποίος εγκρίθηκε από το Συμβούλιο το Δεκέμβριο 2000 δεν περιλαμβάνει αυτές τις τροποποιήσεις του Κοινοβουλίου. Εντούτοις, κατά την έγκριση αυτού του κανονισμού, το Συμβούλιο και η Επιτροπή επέμεναν στο να τονίσουν τον συμπληρωματικό επωφελή ρόλο των ADR κυρίως από την άποψη του ηλεκτρονικού εμπορίου³¹.

1.5 Διεθνής διάσταση

20. Οι εργασίες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της Κοινότητας ενέχουν, όπως είναι προφανές, μια διεθνή διάσταση, υπό την έννοια ότι δεν θεωρούν ως υποκείμενα των ADR μόνο τους υπηκόους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξάλλου, στην ημερήσια διάταξή τους έχουν εγγράψει τους ADR και ορισμένες διακυβερνητικές οργανώσεις:

- Το Συμβούλιο της Ευρώπης εξέδωσε σύσταση το 1998 για την οικογενειακή μεσολάβηση³², και επεξεργάζεται τώρα σχέδιο σύστασης για την αστική μεσολάβηση³³. Η Επιτροπή παρακολουθεί με πολύ μεγάλο ενδιαφέρον αυτές τις εργασίες στις οποίες μετέχουν κυρίως τα κράτη μέλη και οι υποψήφιοι για προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση χώρες. Η παρούσα πράσινη Βίβλος λαμβάνει πλήρως υπόψη αυτές τις πρωτοβουλίες του Συμβουλίου της Ευρώπης.
- Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο επεξεργάζεται από την πλευρά της νομοθετικές διατάξεις τύπου σχετικά με το συμβιβασμό στον εμπορικό τομέα³⁴.
- Οι ADR σε σχέση με το ηλεκτρονικό εμπόριο αναφέρονται επίσης άμεσα ή έμμεσα στις εργασίες του Οργανισμού για τη Συνεργασία και την Ανάπτυξη στην Ευρώπη³⁵, και στο περιθώριο των διαπραγματεύσεων που γίνονται στο πλαίσιο της Διάσκεψης

³⁰ ΕΕ C 146 της 17ης Μαΐου 2001, σ. 94. Βλέπε επίσης τις αντιδράσεις της Επιτροπής στα διάφορα αυτά σημεία στη τροποποιημένη πρότασή της που υποβλήθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2000, COM(2000)689 τελικό

³¹ Κοινή δήλωση του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με τα άρθρα 15 και 73 του κανονισμού που καταχωρήθηκε στα πρακτικά της συνεδρίασης του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000, η οποία ενέκρινε αυτόν τον κανονισμό. Η δήλωση αυτή έχει δημοσιευθεί στην ακόλουθη διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/civil_fr.htm

³² Σύσταση αριθ. R(98)1 <http://cm.coe.int/ta/rec/1998/f98r1.htm>

³³ Εργασίες της επιτροπής εμπειρογνομόνων για την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης <http://www.legal.coe.int/civilandcommercial>

³⁴ Εργασίες της ομάδας εργασίας για τη διαιτησία <http://www.uncitral.org/fr-index.htm>

³⁵ Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες που διέπουν την προστασία των καταναλωτών στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου <http://www.oecd.org>

της Χάγης για το Διεθνές Ιδιωτικό Δίκαιο για ένα σχέδιο διεθνούς σύμβασης για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση των αλλοδαπών αποφάσεων³⁶.

21. Οι ADR στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου αποτελούν το αντικείμενο συστάσεων ορισμένων μη κυβερνητικών διεθνών οργανισμών, τις εργασίες των οποίων παρακολουθεί η Επιτροπή μετά προσοχής, όπως είναι ο GBDe (Global Business Dialogue on e-commerce³⁷), ο TABD (Transatlantic Business Dialogue³⁸) και ο TACD (Transatlantic Consumer Dialogue³⁹).
22. Οι ADR στον τομέα του αστικού και εμπορικού δικαίου αποτελούν το αντικείμενο σημαντικών εργασιών ορισμένων τρίτων χωρών:
- Οι υποψήφιες για προσχώρηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση χώρες επιδεικνύουν την ίδια ευαισθησία με τα κράτη μέλη απέναντι στο ζήτημα της ανάπτυξης των ADR στο πλαίσιο των δικών τους προβληματισμών για τη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Αυτό αποδεικνύει η ενεργός συμμετοχή τους στις προαναφερόμενες εργασίες του Συμβουλίου της Ευρώπης.
 - Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής έχουν μια μακρά και πλούσια εμπειρία όσον αφορά τις διάφορες μορφές ADR, οι οποίες έχουν αναπτυχθεί, ιδίως, χάρις στην υποστήριξη των δικαιοδοτικών οργάνων. Το μεγαλύτερο μέρος των κρατών των Ηνωμένων Πολιτειών έχουν θεσπίσει νόμους για τη μεσολάβηση σε διάφορους τομείς. Ο πολλαπλασιασμός αυτών των νόμων στα κράτη οδήγησε την "Εθνική διάσκεψη επιτρόπων για την ενοποίηση της νομοθεσίας των κρατών" στην επεξεργασία ενιαίου νόμου για τη μεσολάβηση⁴⁰.
 - Στον Καναδά, ξεκίνησαν εργασίες τον Αύγουστο 2000 στο πλαίσιο της "Διάσκεψης για την εναρμόνιση των νόμων" για να αξιολογηθεί η ανάγκη να υπάρξει ενιαίος νόμος για τη μεσολάβηση⁴¹.
 - Στην Ιαπωνία προβλέπονται συνολικές νομοθετικές εργασίες για τους ADR μεταξύ των πρόσφατων συστάσεων που θεσπίστηκαν τον Ιούνιο 2001 από το "Συμβούλιο για την αναμόρφωση του δικαστικού συστήματος"⁴².

1.6 Μια εντολή ζωτικής σημασίας

23. Αυτή η συνολική άποψη για τους ADR αναδεικνύει την ανάγκη να καταρτισθεί λεπτομερές ευρετήριο των πρωτοβουλιών και εργασιών που υλοποιούνται στα κράτη μέλη και στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και να εξετασθούν τα νομικά ζητήματα

³⁶ <http://www.hcch.net/f/workprog/index.html>

³⁷ <http://www.gbde.org>

³⁸ <http://www.tabd.com>

³⁹ <http://www.tacd.org>

⁴⁰ <http://www.nccusl.org> Η επεξεργασία αυτού του ενιαίου νομοσχεδίου ολοκληρώθηκε στις 16 Αυγούστου 2001.

⁴¹ <http://www.chlc.ca/fr>

⁴² <http://www.kantei.go.jp/foreign/judiciary/2001/0612report.html>

που τίθενται από την άποψη της ποιότητας των ADR. Οι Υπουργοί Δικαιοσύνης των Δεκαπέντε αποφάσισαν για το λόγο αυτό να ξεκινήσουν εργασίες στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τους ADR που υπάγονται στο αστικό και εμπορικό δίκαιο. Κάλεσαν το Μάιο 2000 την Επιτροπή να συγκεντρώσει πληροφορίες για την κατάσταση που υπάρχει στα κράτη μέλη στον τομέα των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης των διασυνοριακών διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου. Στη βάση των συγκεντρωθεισών πληροφοριών, η Επιτροπή κλήθηκε να επεξεργαστεί και να παρουσιάσει μία Πράσινη Βίβλο που να παρουσιάζει την υπάρχουσα κατάσταση και να ξεκινήσει ευρεία διαβούλευση με σκοπό να προετοιμάσει τα συγκεκριμένα μέτρα που πρέπει να ληφθούν⁴³.

2. ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΗΔΗ ΞΕΚΙΝΗΣΕΙ

24. Η Επιτροπή κλήθηκε από το Συμβούλιο να προβεί σε απογραφή των ADR στα κράτη μέλη και στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κάθε προβληματισμός για τους ADR πρέπει πράγματι να στηρίζεται στις εργασίες που έχουν ήδη ξεκινήσει. Η Επιτροπή συγκεντρώσε πληροφορίες με βάση τις απαντήσεις που έδωσαν τα κράτη μέλη σε σχετικό ερωτηματολόγιο⁴⁴ και από μελέτες που πραγματοποιήθηκαν στον τομέα των ADR⁴⁵.

2.1 Στα κράτη μέλη

25. Τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν λεπτομερείς κανόνες-πλαίσια σχετικά με τους ADR⁴⁶. Παρά ταύτα συνολικές εργασίες έχουν ξεκινήσει με αυτήν την προοπτική στη Δανία⁴⁷,

⁴³ Συμπεράσματα του Συμβουλίου Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της 29ης Μαΐου 2000, <http://ue.eu.int/newsroom>

⁴⁴ Ερωτηματολόγιο για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου το οποίο εκπονήθηκε από την πορτογαλική προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Ιούνιο 2000.

⁴⁵ Μελέτη που πραγματοποιήθηκε από επαγγελματικές ενώσεις που δρουν στον τομέα των ADR εμπορικού χαρακτήρα οι οποίες έλαβαν για τις εργασίες τους ευρωπαϊκή οικονομική υποστήριξη στο πλαίσιο του προγράμματος "Grotius". Η περιγραφή αυτού του σχεδίου βρίσκεται με τα στοιχεία GR/2000/136 στην ακόλουθη διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/justice_home/pdf/grotius2000.pdf

Το πρόγραμμα Grotius τέθηκε σε εφαρμογή με την κοινή δράση του Συμβουλίου της 28ης Οκτωβρίου 1996 για τη θέσπιση προγράμματος ενθάρρυνσης και ανταλλαγών απευθυνόμενο στα συναφή προς τη δικαιοσύνη επαγγέλματα, ΕΕ L 287 της 8ης Νοεμβρίου 1996, σ. 3. Αυτό το πρόγραμμα, το οποίο έληξε το 2000 και ανανεώθηκε το 2001 (κανονισμός του Συμβουλίου της 12ης Φεβρουαρίου 2001, ΕΕ L 43 της 14ης Φεβρουαρίου 2001, σ. 1), θα πρέπει να αποτελέσει το αντικείμενο αναμόρφωσης για τα έτη 2002-2006 (πρόταση κανονισμού για τη θέσπιση γενικού πλαισίου κοινοτικών δραστηριοτήτων προκειμένου να διευκολυνθεί η υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου στις αστικές υποθέσεις, ΕΕ C 213 Ε της 31ης Ιουλίου 2001, σ. 271).

⁴⁶ Ωστόσο έχουν θεσπιστεί ορισμένες νομοθετικές πράξεις σε περιφερειακό επίπεδο, όπως για παράδειγμα στη Γερμανία, στο ομόσπονδο κράτος της Βορείου Ρηνανίας Βεστφαλίας: <http://www.streitschlichtung.nrw.de>

⁴⁷ Στη Δανία, το Συμβούλιο δικονομικού δικαίου ("Retsplejerådet") πραγματοποίησε εργασίες με σκοπό τη γενική μεταρρύθμιση του κώδικα πολιτικής δικονομίας. Μία πρώτη έκθεση, η οποία υποβλήθηκε την άνοιξη 2001, περιλαμβάνει περιγραφή των εξωδικαστικών διαδικασιών που υπάρχουν στον αστικό τομέα. Το Retsplejerådet συνεχίζει επί του παρόντος τις εργασίες του προκειμένου να βελτιώσει το συντονισμό μεταξύ των ADR και των διαδικασιών ενώπιον των δικαστηρίων.

στην Ιταλία⁴⁸, στην Αυστρία⁴⁹ και στην Πορτογαλία⁵⁰. Αυτές οι εργασίες θα μπορούσαν να οδηγήσουν στον καθορισμό του καθεστώτος των ADR και στην πρόβλεψη της δυνατότητας προσφυγής στους ADR στην πολιτική δικονομία.

26. Ορισμένα κράτη μέλη ανέλαβαν τομεακές πρωτοβουλίες προκειμένου να προωθήσουν τους ADR, δημιουργώντας συμβουλευτικές αρχές στον τομέα των ADR⁵¹, εξασφαλίζοντας τη χρηματοδότηση των διαρθρώσεων ADR⁵², θέτοντας σε εφαρμογή προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης⁵³, και διανέμοντας στο κοινό πληροφορίες για τους ADR. Ενίοτε, οι προβλεπόμενες εργασίες συνίστανται στην τροποποίηση της υπάρχουσας εθνικής νομοθεσίας προκειμένου να ληφθεί καλύτερα υπόψη ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των ADR⁵⁴.

2.1.1 ADR στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών

27. Όσον αφορά τους ADR που εξασφαλίζονται από τα δικαστήρια, οι κώδικες πολιτικής δικονομίας των κρατών μελών προβλέπουν τη δυνατότητα προσφυγής σε δικαστή με σκοπό το συμβιβασμό⁵⁵, αναγορεύουν το συμβιβασμό σε υποχρεωτική φάση της διαδικασίας⁵⁶, ή ενθαρρύνουν ρητά τους δικαστές να παρεμβαίνουν ενεργά επιδιώκοντας

⁴⁸ Ιταλικό νομοσχέδιο το οποίο συντάχθηκε την άνοιξη 2000 (schema di disegno di legge recante norme per l'accesso alla giustizia civile, per la risoluzione consensuale delle controversie e per l'abbreviazione dei tempi del processo civile).

⁴⁹ Νόμος για τη μεσολάβηση ("Mediationsgesetz") υπό συζήτηση.

⁵⁰ Η δημόσια διαβούλευση του πορτογαλικού Υπουργείου Δικαιοσύνης για τη "resolução alternativa de litígios" οδήγησε στο νόμο αριθ. 78/2001 της 13ης Ιουλίου 2001 για τους ειρηνοδίκες και τους μεσολαβητές.

⁵¹ Βλέπε για παράδειγμα την εφαρμογή στη Γαλλία με διάταγμα της 8ης Οκτωβρίου 2001 του "εθνικού συμβουλευτικού συμβουλίου για την οικογενειακή μεσολάβηση" το οποίο έχει σαν αποστολή "να προτείνει κάθε χρήσιμο μέτρο για να ευνοήσει τη διοργάνωση της οικογενειακής μεσολάβησης και να προωθήσει την ανάπτυξή της. Προς το σκοπό αυτό, μελετά κυρίως το πεδίο εφαρμογής της οικογενειακής μεσολάβησης, την κατάρτιση οικογενειακών μεσολαβητών και τους κανόνες δεοντολογίας, την αξιολόγηση των πρακτικών και το αποτέλεσμα της μεσολάβησης ιδιαίτερα όσον αφορά τη διατήρηση των δεσμών στους κόλπους της οικογένειας" <http://www.justice.gouv.fr/presse/com091001.htm>

⁵² Για παράδειγμα στις σκανδιναβικές χώρες, οι "Consumer Complaint Boards" χρηματοδοτούνται απευθείας από τον εθνικό προϋπολογισμό.

⁵³ Για παράδειγμα στην Πορτογαλία, το Υπουργείο Δικαιοσύνης παρουσίασε στις 30 Οκτωβρίου 2001 ένα πρωτόκολλο για την κατάρτιση των ειρηνοδικών και των μεσολαβητών: <http://www.mj.gov.pt>

⁵⁴ Κατ' αυτόν τον τρόπο, στη Γερμανία, ο νόμος περί δικαστικού συμβουλίου ("Rechtsberatungsgezet") παρέχει στους δικηγόρους το μονοπώλιο της παροχής νομικών υπηρεσιών. Ένα δικαστήριο αναγκάστηκε να αποφανθεί ότι οι ADR αποτελούν νομικές υπηρεσίες και υπάγονται κατά συνέπεια στο μονοπώλιο των δικηγόρων. Η νομολογία αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει σε παρέμβαση του νομοθέτη που θα αναγκασθεί να χαρακτηρίσει τις ADR ως υπηρεσίες που δεν είναι κατ' ανάγκη νομικές.

⁵⁵ Για παράδειγμα, στην Ιταλία, η λειτουργία του "ειρηνοδίκη" τα καθήκοντα του οποίου ορίζονται στο άρθρο 322 του κώδικα πολιτικής δικονομίας. Στην Ελλάδα, η συμβιβαστική επέμβαση του ειρηνοδίκη που προβλέπεται από το άρθρο 209 του κώδικα πολιτικής δικονομίας. Στο Βέλγιο, το άρθρο 731 του κώδικα δικονομίας προβλέπει γενική αρμοδιότητα που απονέμεται στους πρώτους δικαστές που επιλαμβάνονται μέσω αίτησης συμβιβασμού.

⁵⁶ Για παράδειγμα στη Φινλανδία, ο δικαστής πρέπει σε οποιαδήποτε αστική δίκη να επιχειρεί προηγουμένως να επιτύχει συμβιβασμό μεταξύ των διαδίκων.

συμφωνία μεταξύ των μερών⁵⁷. Αυτά τα ειδικά καθήκοντα των δικαστών που δεν ανταποκρίνονται αναγκαστικά στα συνήθη καθήκοντά τους πρέπει τοιουτοτρόπως να συνοδεύονται από προγράμματα κατάλληλης κατάρτισης.

28. Οι ADR που ανατίθενται από δικαστή σε τρίτο αποτελούν το αντικείμενο γενικής ρύθμισης ή σχεδίων κανονιστικών ρυθμίσεων στα περισσότερα εκ των κρατών μελών, ξεκινώντας από τη δυνατότητα προσφυγής σε μηχανισμούς ADR (για παράδειγμα στο Βέλγιο⁵⁸ και στη Γαλλία⁵⁹), την ενθάρρυνση (στην Ισπανία⁶⁰, στην Ιταλία⁶¹, στη Σουηδία⁶², στην Αγγλία και στην Ουαλία⁶³), και φτάνοντας μέχρι και την προηγούμενη υποχρέωση προσφυγής στους μηχανισμούς ADR είτε εκ του νόμου είτε με απόφαση του δικαστή (για παράδειγμα στη Γερμανία⁶⁴, στο Βέλγιο⁶⁵ και στην Ελλάδα⁶⁶).

⁵⁷ Στη Γερμανία, σύμφωνα με την παράγραφο 279 ZPO (κώδικας πολιτικής δικονομίας), το δικαστήριο πρέπει να αναζητεί την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Στη Γαλλία, το άρθρο 21 του νέου κώδικα πολιτικής δικονομίας ορίζει ότι αποτελεί ευθύνη του δικαστή ο συμβιβασμός των διαδίκων.

⁵⁸ Το άρθρο 665 του δικονομικού κώδικα, το οποίο εισήχθη με το νόμο για την οικογενειακή μεσολάβηση της 21ης Ιανουαρίου 2001, επιτρέπει στο δικαστή, κατόπιν κοινής αιτήσεως των διαδίκων ή με δική του πρωτοβουλία αλλά με συμφωνία των διαδίκων, να ορίσει μεσολαβητή.

⁵⁹ Βλέπε τα άρθρα 131-1 έως 131-15 του νέου κώδικα πολιτικής δικονομίας για τη "δικαστική μεσολάβηση".

⁶⁰ Τα άρθρα 414 και 415 του νόμου 1/2000 που τέθηκε σε ισχύ στις 9 Ιανουαρίου 2001 προβλέπουν ότι ο δικαστής πρέπει να επεμβαίνει για να καλεί τα μέρη, κατά την έναρξη της "τακτικής" διαδικασίας, σε συμβιβασμό ή συνδιαλλαγή, μόλις εκθέσουν τις αντίστοιχες απαιτήσεις τους.

⁶¹ Τα άρθρα 183, 185 και 350 του κώδικα πολιτικής δικονομίας προβλέπουν ότι ο δικαστής πρέπει να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να αξιολογεί συγκεκριμένα το κατά πόσον υπάρχουν οι απαραίτητες προϋποθέσεις να θέσει τέλος στην εκκρεμούσα υπόθεση με έγγραφο που να διαπιστώνει την πραγματική συνδιαλλαγή των διαδίκων.

⁶² Δυνάμει του κεφαλαίου 42, τμήμα 17 του κώδικα δικονομίας, το δικαστήριο πρέπει να καταβάλλει κάθε προσπάθεια για να επιτρέψει τη συμβιβαστική επίλυση της διαφοράς.

⁶³ Κατ' εφαρμογή των άρθρων 26.4 και 44.5 των κανόνων πολιτικής δικονομίας για την Αγγλία και την Ουαλία που τέθηκαν σε ισχύ στις 26 Απριλίου 1999, οι δικαστές έχουν τη δυνατότητα να αναστείλουν μία υπόθεση για να δοθεί η δυνατότητα στα μέρη να προσφύγουν στη μεσολάβηση. Τα δικαστήρια μπορούν να καταδικάσουν τους διαδίκους στην καταβολή χρηματικών ποσών εν είδει προστίμων όταν αυτοί αρνούνται τη μεσολάβηση.

⁶⁴ Κατ' εφαρμογή ενός ομοσπονδιακού νόμου της 15ης Δεκεμβρίου 1999, τρία ομοσπονδιακά κρατίδια κατέστησαν υποχρεωτική τη διαδικασία ADR που ορίζεται υπό το όνομα "Schlichtung", προβλέποντας ότι η αγωγή δεν είναι παραδεκτή παρά μόνον εφόσον έχει γίνει προηγουμένως απόπειρα διευθέτησης των διαφορών. Ένας νέος ομοσπονδιακός οικονομικός νόμος βρίσκεται στο στάδιο της προετοιμασίας ο οποίος θα επιτρέπει στους διαδίκους να αξιώνουν ημερομηνία δικασίμου η οποία να αποβλέπει στη μεσολάβηση και θα υποχρεώνει το δικαστή να αρχίζει τη διαδικασία με προηγούμενη μεσολάβηση.

⁶⁵ Η προσφυγή σε εξωδικαστικές διαδικασίες είναι υποχρεωτική, δυνάμει του κώδικα δικονομίας, για παράδειγμα στον τομέα των διαφορών μισθωτής εργασίας και στον τομέα αγροτικής μίσθωσης. Ένα νομοσχέδιο υπό συζήτηση προβλέπει τη συνολική μεταρρύθμιση του κώδικα δικονομίας, εισάγοντας τη δυνατότητα οποιουδήποτε δικαστή να διατάξει τη μεσολάβηση.

⁶⁶ Το άρθρο 214 του κώδικα πολιτικής δικονομίας προσδιορίζει ότι οι διαφορές που υπάγονται στην αρμοδιότητα του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου μπορούν να συζητηθούν στο ακροατήριο μόνον εφόσον έχει πραγματοποιηθεί απόπειρα συμβιβασμού.

29. Με πρωτοβουλία των ιδίων των δικαστηρίων⁶⁷ ή των αρμοδίων υπουργών εφαρμόζονται πειραματικά διάφορα πιλοτικά σχέδια⁶⁸, με σκοπό να γίνεται γενικότερη προσφυγή σε ADR.
30. Οι τρίτοι που ορίζονται από τους δικαστές μπορούν να είναι υπάλληλοι⁶⁹, ιδιώτες που διορίζονται από τις δικαστικές αρχές στη βάση ορισμένων κριτηρίων και περιλαμβάνονται σε κατάλογο⁷⁰, ή να διορίζονται για κάθε περίπτωση χωριστά⁷¹.

2.1.2 Συμβατικοί ADR

31. Οι συμβατικοί ADR δεν αποτελούν το αντικείμενο ειδικής γενικής ρύθμισης στα κράτη μέλη. Εφαρμόζονται σε αυτούς οι γενικές διατάξεις του δικαίου των συμβάσεων ή ειδικές διατάξεις για τις συναινετικές συμφωνίες στις οποίες μπορούν να καταλήξουν οι ADR. Οι ADR στηρίζονται στις γενικές αρχές του δικαίου των συμβάσεων, του δικαίου πολιτικής δικονομίας και του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου. Ανάλογα με τα κράτη μέλη, η συμβατική πρακτική και οι κανόνες δεοντολογίας των τρίτων που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στον τομέα ADR είναι λιγότερο ή περισσότερο αναπτυγμένοι.
32. Σε ορισμένα κράτη μέλη, έχουν θεσπιστεί τομεακές νομοθεσίες που προβλέπουν τη δημιουργία υπηρεσιών υπεύθυνων για τους ADR όπως για παράδειγμα στη Δανία⁷², στην Ιρλανδία⁷³, στη Φινλανδία⁷⁴ και στη Σουηδία⁷⁵.
33. Φαίνεται να προκύπτουν ορισμένες αρχές κοινές για όλες τις διαδικασίες, που διαπιστώνονται στην πράξη από τις δημόσιες αρχές⁷⁶. Τα μέρη της διαφοράς είναι ελεύθερα να επιλέξουν να προσφύγουν ή μη στους ADR. Επιλέγουν τα ίδια να διοργανώσουν τη διαδικασία, βασιζόμενα στην αμεροληψία και στη δικαιοσύνη του

⁶⁷ Βλέπε για παράδειγμα το πείραμα που έγινε στους κόλπους ενός γαλλικού δικαστηρίου στον τομέα του εργατικού δικαίου: <http://www.mediationsociale.com>

⁶⁸ Βλέπε για παράδειγμα το πειραματικό σχέδιο που εφαρμόζεται στις Κάτω Χώρες: <http://www.minjust.nl>.

⁶⁹ Στην Ελλάδα, ο διενεργών συμβιβασμό που δρα κατ' εφαρμογήν των άρθρων 13 έως 16 του νόμου αριθ. 1876/1990 στον τομέα των συλλογικών διαφορών εργασίας είναι υπάλληλος του Υπουργείου Εργασίας.

⁷⁰ Στη Γαλλία, ο δικαστικός μεσολαβητής ο οποίος πρέπει να εκπληρώνει τις προϋποθέσεις ήθους (να απολαμβάνει των αστικών και πολιτικών του δικαιωμάτων), ικανοτήτων (να δικαιολογεί τουλάχιστον τριετή εμπειρία στο νομικό τομέα) και ανεξαρτησίας (ασυμβίβαστο με αιρετό αξίωμα ή δραστηριότητα σχετική με την άσκηση δικαστικών καθηκόντων).

⁷¹ Στη Γαλλία, οι μεσολαβητές πρέπει να εκπληρώνουν τις προϋποθέσεις ακεραιότητας (απουσία ποινικής, πειθαρχικής ή διοικητικής καταδικαστικής απόφασης), ικανότητας, εμπειρίας και ανεξαρτησίας.

⁷² Arbejdsmarkedets Ankenarven (επιτροπή μεσολάβησης της αγοράς εργασίας), Huslejeaenævne (επιτροπή μίσθωσης ακινήτων), Forbrugerklagenævnet (επιτροπή μεσολάβησης των καταναλωτών).

⁷³ Conciliation Service of the Labour Relations Commission (υπηρεσία συμβιβασμού της επιτροπής των σχέσεων εργασίας).

⁷⁴ Kuluttajavalituslautakunta (υπηρεσία διαφορών κατανάλωσης).

⁷⁵ Εθνική υπηρεσία αξιώσεων καταναλωτών, υπηρεσία ζημιών που οφείλονται στην οδική κυκλοφορία.

⁷⁶ Οι απαντήσεις των κρατών μελών στο ερωτηματολόγιο στο συγκεκριμένο σημείο είναι ιδιαίτερα πλούσιες.

τρίτου ο οποίος αναλαμβάνει τη διαδικασία. Αυτός ο τρίτος πρέπει να τηρεί την αρχή της εμπιστευτικότητας. Τα κράτη μέλη προσδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην ανάγκη να παρουσιάζονται αυτές οι αρχές υπό τη μορφή ελάχιστων διαδικαστικών εγγυήσεων.

2.2 Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

34. Οι πιο σημαντικές εργασίες που αφορούν τους ADR οι οποίες έχουν ήδη ξεκινήσει στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στις οποίες πρέπει να στηριχτούμε αφορούν το δίκαιο της κατανάλωσης, το οικογενειακό δίκαιο και το δίκαιο της εργασίας.

2.2.1 Στήριξη σε πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί στον τομέα του δικαίου των καταναλωτών

35. Σημαντικές εργασίες έχουν υλοποιηθεί από πολλά έτη στον τομέα των διαφορών κατανάλωσης, ανεξάρτητα από το αν αυτές είναι εθνικές ή διασυνοριακές, συνδεδεμένες ή μη με το Διαδίκτυο, στο πλαίσιο ενός προγράμματος που στοχεύει να εξασφαλίσει την καλύτερη πρόσβαση των καταναλωτών στη δικαιοσύνη⁷⁷. Η συνοπτική παρουσίαση των εργασιών που ακολουθεί έχει ένα διττό στόχο: να καταγραφούν όλες οι πρωτοβουλίες που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα στον τομέα αυτό και να ξεκινήσει μια ανοικτή και γενική συζήτηση στο πλαίσιο μιας ευρύτερης θεώρησης των ADR, ώστε να δοθεί μια πληρέστερη εικόνα της κατάστασης που επικρατεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η συζήτηση αυτή εντάσσεται επομένως στο ευρύτερο πλαίσιο της πραγματοποιούμενης αναθεώρησης του δικαίου των καταναλωτών.
36. Στο πλαίσιο του προγράμματος που αποσκοπεί στην εξασφάλιση καλύτερης πρόσβασης των καταναλωτών στη δικαιοσύνη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν, μετά από πρόταση της Επιτροπής, την οδηγία 98/27/EK της 19ης Μαΐου 1998 περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών⁷⁸. Σύμφωνα με αυτή την οδηγία, τα κράτη μέλη πρέπει να προβλέψουν τη δυνατότητα ανεξάρτητων δημόσιων οργανισμών ή οργανώσεων των καταναλωτών να υποβάλλουν αγωγές παραλείψεως κατά ορισμένων εμπορικών πρακτικών. Άλλες πρωτοβουλίες που στοχεύουν να διαφυλάξουν τα δικαιώματα των καταναλωτών έχουν

⁷⁷ Βλέπε ειδικότερα την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής της 16ης Νοεμβρίου 1993 για την πρόσβαση των καταναλωτών στη δικαιοσύνη και τη ρύθμιση των διαφορών κατανάλωσης στην ενιαία αγορά, COM(93)576 τελικό, την ανακοίνωση της Επιτροπής της 14ης Φεβρουαρίου 1996 σχετικά με ένα σχέδιο δράσης για την πρόσβαση των καταναλωτών στη δικαιοσύνη και τη ρύθμιση των διαφορών κατανάλωσης στην εσωτερική αγορά COM(96)13 τελικό, την ανακοίνωση της Επιτροπής της 30ής Μαρτίου 1998 για την εξώδικη επίλυση των καταναλωτικών διαφορών COM(1998)198 τελικό και την ανακοίνωση της Επιτροπής της 4ης Απριλίου 2001 για τη διεύρυνση της πρόσβασης των καταναλωτών στην εναλλακτική επίλυση διαφορών COM(2001)161 τελικό.

⁷⁸ ΕΕ L 166 της 11ης Ιουνίου 1998, σ. 51.

αναληφθεί σε ορισμένους τομείς όπως είναι ο τομέας των μεταφορών⁷⁹ και της ενέργειας⁸⁰.

37. Η Επιτροπή θέσπισε δύο συστάσεις που ορίζουν τις αρχές που εφαρμόζονται στις εξωδικαστικές διαδικασίες για την επίλυση των διαφορών στον τομέα της κατανάλωσης. Αυτές οι συστάσεις, συνοδευόμενες κάθε μία από ανακοίνωση της Επιτροπής, συμπληρώθηκαν με τη δημοσίευση ενός ευρωπαϊκού εντύπου υποβολής αιτημάτων του καταναλωτή⁸¹.

- Η πρώτη σύσταση, η οποία θεσπίστηκε στις 30 Μαρτίου 1998⁸², αφορά τις διαδικασίες οι οποίες, ανεξάρτητα από την ονομασία τους, οδηγούν σε ρύθμιση της διαφοράς μέσω ενεργούς παρέμβασης τρίτου προσώπου που προτείνει ή επιβάλλει λύση. Αυτή η πρώτη σύσταση, που περιέχει τις επτά ελάχιστες αρχές για τη δημιουργία και τη λειτουργία των ADR δεν αφορά τις διαδικασίες που συχνά ορίζονται με την ονομασία "μεσολάβηση". Τα κράτη μέλη υποχρεώθηκαν να καταρτίσουν ευρετήριο των αρμοδίων για την εξωδικαστική επίλυση των διαφορών κατανάλωσης οργάνων τα οποία θεωρούν σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής. Αυτή οι εθνικοί κατάλογοι κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή η οποία εξασφαλίζει τη δημοσίευσή τους⁸³.
- Η δεύτερη σύσταση, της 4ης Απριλίου 2001⁸⁴, αφορά από την πλευρά της τις διαδικασίες εκείνες που περιορίζονται σε απλή απόπειρα προσέγγισης των μερών προκειμένου να πειστούν να εξεύρουν λύση με κοινή συναίνεση· μπορεί εντούτοις οι τρίτοι να προτείνουν άτυπα μία λύση.

38. Η Επιτροπή είναι ο εμπνευστής της δημιουργίας δύο ευρωπαϊκών δικτύων εθνικών αρχών των οποίων κοινός στόχος είναι να διευκολύνουν την πρόσβαση των καταναλωτών σε εξωδικαστικές διαδικασίες για την επίλυση διασυνοριακών διαφορών, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο επαγγελματίας είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος κατοικίας. Τα δύο αυτά δίκτυα έχουν τον ίδιο στόχο, αλλά δεν λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο:

- Το ευρωπαϊκό εξωδικαστικό δίκτυο "EEJ-Net"⁸⁵ αποτελεί μία διάρθρωση βοήθειας και πληροφόρησης των καταναλωτών, απαρτιζόμενη από εθνικά σημεία επαφής

⁷⁹ Η σημασία που αποδίδει η Επιτροπή στους ADR στον τομέα των μεταφορών υπογραμμίστηκε στη Λευκή Βίβλο που εξέδωσε στις 12 Σεπτεμβρίου 2001 με τίτλο "Ευρωπαϊκή Πολιτική Μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών" (COM (2001) 370 τελικό), στην ανακοίνωση της 21ης Ιουνίου 2000 για την προστασία των επιβατών αεροπορικών μεταφορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (COM (2000) 365 τελικό), και στην ανακοίνωση της 23ης Ιανουαρίου 2002 με τίτλο "Για έναν ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό σιδηροδρομικό χώρο" (COM (2002) 18 τελικό).

⁸⁰ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 96/92/EK και 98/30/EK όσον αφορά τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου COM (2001) 125.

⁸¹ http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/acce_just/index_en.html

⁸² EE L 115 της 17ης Απριλίου 1998, σ. 31.

⁸³ Ο κατάλογος των οργάνων που ανακοινώθηκαν βρίσκεται στην ακόλουθη ηλεκτρονική διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/acce_just/acce_just04_fr.html

⁸⁴ EE L 109 της 19ης Απριλίου 2001, σ. 56.

⁸⁵ http://europa.eu.int/comm/consumers/policy/developments/acce_just/index_en.html

("κέντρα πληροφόρησης" ή "clearing houses"), τα οποία έχουν δημιουργηθεί σε κάθε κράτος μέλος, καθώς και στη Νορβηγία και την Ισλανδία. Κάθε ένα από τα σημεία επαφής χρησιμεύει ως δίαυλος πληροφόρησης προς τα 400 όργανα που θεωρούνται από τα κράτη μέλη ότι ανταποκρίνονται στις αξιώσεις των δύο συστάσεων της Επιτροπής σχετικά με τις αρχές που εφαρμόζονται στα όργανα που είναι αρμόδια για την εξωδικαστική επίλυση των διαφορών κατανάλωσης. Αυτό το δίκτυο ξεκίνησε επισήμως στις 16 Οκτωβρίου 2001. Θα υπάρξει μια φάση πειραματικής εφαρμογής ενός έτους και η Επιτροπή θα εκπονήσει πλήρη έκθεση το φθινόπωρο του 2002, για να διαπιστωθεί η πρόοδος που υπήρξε και να ζητηθεί η γνώμη των ενδιαφερομένων μερών όσον αφορά την επιτυχία του.

- Το δίκτυο για την εξωδικαστική επίλυση διαφορών στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών "FIN-NET"⁸⁶ συνδέει από την πλευρά του σε ένα ad hoc ευρωπαϊκό δίκτυο τα αρμόδια εθνικά όργανα τα οποία ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της πρώτης σύστασης της Επιτροπής. Στις 22 Φεβρουαρίου 2002, τα όργανα αυτά ανέρχονταν σε 37. Το FIN-NET επιτρέπει στους καταναλωτές που αντιμετωπίζουν πρόβλημα στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (τράπεζες, ασφαλίσεις, επενδύσεις) να προσφεύγουν απευθείας σε ένα μέσο εξώδικης επίλυσης των διαφορών τους. Το δίκτυο αυτό τέθηκε σε λειτουργία από την Επιτροπή την 1η Φεβρουαρίου 2001 και έχει ήδη παρουσιάσει θετικά αποτελέσματα. Στο πλαίσιο του "διαλόγου με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις", που έχει σαν στόχο την ενημέρωση του κοινού για τα δικαιώματά του στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, θα δημοσιευθεί ένας οδηγός χρήσης του FIN-NET, προκειμένου να εξοικειωθούν οι καταναλωτές με το δίκτυο αυτό.
39. Οι δύο συστάσεις της Επιτροπής είχαν μεγάλη επιρροή στα κράτη μέλη. Η Επιτροπή δεν θα λάβει νέα μέτρα στον τομέα των καταναλωτών μέχρις ότου ολοκληρωθεί η αξιολόγηση της πειραματικής φάσης λειτουργίας του δικτύου ΕΕΔ - Net, καθώς και μια ευρεία διαβούλευση με όλα τα κράτη μέλη, τους φορείς των ADR και τα ενδιαφερόμενα μέρη.
40. Οι ADR που έχουν σχέση με τις διαφορές κατανάλωσης αποτελούν το αντικείμενο ιδιαίτερης προσοχής στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, ιδίως στο πλαίσιο του "σχεδίου δράσης eEurope 2002"⁸⁷. Πρόκειται τόσο για "παραδοσιακούς" εναλλακτικούς τρόπους όσο και για on line τρόπους οι οποίοι ορίζονται με το ακρωνύμιο "ODR" που σημαίνει "Online Dispute Resolution" και οι οποίοι μπορούν παρά ταύτα να χρησιμοποιηθούν για την επίλυση διαφορών που δεν έχουν σχέση με το ηλεκτρονικό εμπόριο. Ορισμένα ζητήματα τεχνικού χαρακτήρα σε σχέση με τους ODR θα εξετασθούν από την Επιτροπή σε ανακοίνωση η οποία θα δημοσιευτεί προσεχώς.
41. Οι προβληματισμοί σχετικά με τους ADR για τις διαφορές κατανάλωσης στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου εγγράφονται επίσης στο γενικότερο πλαίσιο μιας πολιτικής ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στο ηλεκτρονικό εμπόριο. Η Επιτροπή έχει θέσει σε λειτουργία, στο πλαίσιο του "σχεδίου δράσης eEurope 2002"⁸⁸, ένα φόρουμ

βλέπε, ειδικότερα, στο EEJ-Net, το έγγραφο εργασίας της Επιτροπής SEC(2000) 405, το ψήφισμα του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 2000, ΕΕ C 155 της 6ης Ιουνίου 2000, σ. 1 και το ψήφισμα πρωτοβουλίας που θεσπίστηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 3 Ιουλίου 2001, δεν έχει ακόμα δημοσιευτεί.

⁸⁶ http://europa.eu.int/comm/internal_market/fr/finances/consumer/adr.htm

⁸⁷ Βλέπε παράγραφο 15 της παρούσας Πράσινης Βίβλου.

⁸⁸ Βλέπε παράγραφο 15 της παρούσας Πράσινης Βίβλου.

συζήτησης και ανταλλαγής πληροφοριών για το θέμα της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στο Διαδίκτυο (φόρουμ που φέρει την ονομασία "e-confidence"⁸⁹). Σε αυτό το ίδιο πλαίσιο, η Επιτροπή ενθάρρυνε την προώθηση από τα ίδια τα ενδιαφερόμενα κυκλώματα, που είναι αντιπρόσωποι των επαγγελματιών και των καταναλωτών, κανόνων ορθής εμπορικής πρακτικής⁹⁰. Το σύνολο αυτών των μέτρων και ο απολογισμός τους θα αποτελέσουν το αντικείμενο πρωτοβουλίας της Επιτροπής προσεχώς.

42. Έχουν καταβληθεί σε κοινοτικό επίπεδο σημαντικές προσπάθειες για να υποστηρίξουν την ανάπτυξη των ADR στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου. Για παράδειγμα, χορηγήθηκε κοινοτική χρηματοοικονομική υποστήριξη σε πρωτοβουλίες ADR on line⁹¹, σε σχέδια ελέγχου ποιότητας των εμπορικών εγκαταστάσεων⁹² και σε πανεπιστημιακές εργασίες και προγράμματα κατάρτισης⁹³.
43. Οι ADR για την επίλυση διαφορών κατανάλωσης στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου θέτουν ορισμένα ζητήματα νομικού χαρακτήρα. Η Επιτροπή έχει ήδη θεσπίσει συνολικούς προσανατολισμούς, που αντικατοπτρίζουν την επιθυμία να ισχύουν για τους ODR οι ίδιες αρχές με τους παραδοσιακούς τρόπους επίλυσης των διαφορών⁹⁴. Ωστόσο, η Επιτροπή μελετά την ανάληψη συμπληρωματικών πρωτοβουλιών που αντιστοιχούν σε ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και απαιτήσεις του περιβάλλοντος ανοικτής γραμμής, και ιδίως στον τεχνικό τομέα⁹⁵. Η Κοινότητα διαθέτει εξάλλου νομικό πλαίσιο που κατοχυρώνει το κύρος των ιδεατών (virtual) συμφωνιών, δηλαδή όχι μόνο τις συμβατικές ρήτρες προσφυγής στους ADR, αλλά εξίσου τις συμβάσεις με τις οποίες τα μέρη αποφασίζουν να υποβάλουν την ήδη δημιουργηθείσα διαφορά τους σε διαδικασία ADR και τις συμφωνίες ADR που συνάπτονται μετά το πέρας της διαδικασίας. Η προαναφερόμενη οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο προβλέπει πράγματι ότι τα κράτη

⁸⁹ <http://econfidence.jrc.it>

⁹⁰ Το ευρωπαϊκό γραφείο των ενώσεων καταναλωτών (BEUC) και η ένωση των συνμοσπονδιών της βιομηχανίας και των εργοδοτών Ευρώπης (UNICE) παρουσίασαν στις 22 Οκτωβρίου 2001 ένα ευρωπαϊκό σύστημα πιστοποιητικών ποιότητας στο ηλεκτρονικό εμπόριο, <http://www.beuc.org>, <http://www.unice.org>

⁹¹ ECODIR (Electronic COnsumer DIspute Resolution Platform): <http://www.ecodir.org> λαμβάνει κοινοτική οικονομική υποστήριξη υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Γενική Διεύθυνση Υγεία και προστασία των καταναλωτών. Η "Online Confidence" αποτελεί ένα σχέδιο που υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του προγράμματός της TEN-Telecom (Γενική Διεύθυνση Κοινωνίας της Πληροφορίας)

⁹² Webtrader, ιδιωτικό διεθνές σχέδιο για τον έλεγχο των εμπορικών εγκαταστάσεων και για τη χορήγηση πιστοποιητικών ποιότητας, το οποίο συγκεντρώνει τις οργανώσεις καταναλωτών δέκα χωρών, εκ των οποίων οκτώ κράτη μέλη, βλέπε για παράδειγμα http://www.budget-net.com/webtradersite/reseau_be.html. Αυτό το σχέδιο περιλαμβάνει την ανάπτυξη κωδίκων δεοντολογίας και την εφαρμογή συστημάτων ADR. Λαμβάνει κοινοτική οικονομική υποστήριξη υπό τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεις.

⁹³ Εργασίες που διεξάγονται από την ECLIP (Electronic Commerce Legal Issues Platform), συνεργασία πέντε ευρωπαϊκών ερευνητικών κέντρων εξειδικευμένων στο δίκαιο των νέων τεχνολογιών, <http://www.eclip.org>, το οποίο λαμβάνει υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπό τη διαχείριση της Επιτροπής, Γενική Διεύθυνση Κοινωνία της πληροφορίας, βάσει του προγράμματος IST (Information Society Technology Programme) <http://www.cordis.lu/ist/home.html>

⁹⁴ Βλέπε τις δύο προαναφερόμενες συστάσεις και τις δύο ανακοινώσεις που αφορούν τις διαφορές κατανάλωσης.

⁹⁵ Εκπονείται μια ανακοίνωση για την προώθηση των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης των διαφορών σε ανοικτή γραμμή (ODR), όπως αναφέρεται στην παράγραφο 40 της παρούσας Πράσινης Βίβλου.

μέλη πρέπει να καθιστούν εφικτές τις συμβάσεις με ηλεκτρονικά μέσα⁹⁶. Τα κράτη μέλη πρέπει επίσης να κατοχυρώνουν ότι το νομικό τους σύστημα επιτρέπει τη χρήση των μηχανισμών ADR με ηλεκτρονικά μέσα⁹⁷.

44. Το κοινοτικό νομοθετικό σύστημα συμπληρώθηκε με τη θέσπιση του προαναφερόμενου κανονισμού "Βρυξέλλες Ι" του οποίου οι διατάξεις που αφορούν τις ρήτρες επιλογής του δικαστηρίου, εξίσου έναντι των καταναλωτών, εξ ορισμού δεν θίγουν την ενδεχόμενη προσφυγή στους ADR. Οι σχέσεις μεταξύ αυτού του κανονισμού και των ADR αποτέλεσε το αντικείμενο πολιτικής και νομικής συζήτησης κατά τις διαπραγματεύσεις με σκοπό τη θέσπιση του κανονισμού. Το Σεπτέμβριο 2000, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε πράγματι να μπορούν να αντιτάσσονται στους καταναλωτές υπό ορισμένες προϋποθέσεις "οι ρήτρες με τις οποίες ο καταναλωτής και ο προμηθευτής συμφωνούν στη σύμβασή τους ότι κάθε διαφορά πρέπει να παραπέμπεται σε εξωδικαστικό σύστημα επίλυσης των διαφορών διαπιστευμένο δυνάμει σχεδίου εγκεκριμένου από την Επιτροπή"⁹⁸.

45. Η Επιτροπή, στην τροποποιημένη πρότασή της⁹⁹, δεν συμφώνησε με το Κοινοβούλιο σχετικά με το συγκεκριμένο ζήτημα, προτάσσοντας τους ακόλουθους λόγους: "Το Κοινοβούλιο προτείνει να προβλεφθεί ότι ο καταναλωτής και ο προμηθευτής μπορούν να δεσμευτούν με συμβατική ρήτρα, πριν από κάθε διαφορά, ώστε να υποβάλουν τη διαφορά τους σε εξωδικαστικό σύστημα διακανονισμού των διαφορών. Προβλέπονται ορισμένες προϋποθέσεις, κυρίως το γεγονός ότι το εν λόγω σύστημα θα είναι "εγκεκριμένο" από την Επιτροπή. Η Επιτροπή συμμερίζεται τους προβληματισμούς που αποτελούν τη βάση αυτής της τροπολογίας και τη βούληση του Κοινοβουλίου να θεωρήσει την πρόταση κανονισμού ως στοιχείο ενός πακέτου νομοθετικών και μη νομοθετικών μέτρων που περιλαμβάνουν την εφαρμογή συστημάτων εξωδικαστικού διακανονισμού των διαφορών. Αναγνωρίζει ότι είναι ευκατ'όχρηστο για τα μέρη να μπορούν να ρυθμίζουν τις διαφορές τους συναινετικά αντί να χρειάζεται να προσφεύγουν σε κρατικά δικαιοδοτικά όργανα, και ότι η προσφυγή σε αυτά τα τελευταία θα πρέπει πάντα να αποτελεί την ύστατη λύση. Παρατηρεί εξάλλου ότι στην πράξη ο καταναλωτής προσφεύγει ως επί το πλείστον κατά προτεραιότητα στην εξωδικαστική οδό όταν αυτή είναι διαθέσιμη. Προς το σκοπό αυτό, διεξάγονται πολλές εργασίες σε επίπεδο φορέων και οργάνων για να προωθηθεί η εφαρμογή τέτοιων συστημάτων εναλλακτικής επίλυσης των διαφορών. Εντούτοις, δεν είναι δυνατόν, στο παρόν στάδιο εξέλιξης αυτών των εργασιών, να εξαρτηθούν οι επιλογές που προσφέρονται στον καταναλωτή από τον κανονισμό στο επίπεδο της διεθνούς δικαιοδοσίας από την υποχρέωση να προσφύγει προηγουμένως σε εξωδικαστικό σύστημα επίλυσης των διαφορών. Πράγματι, κατά κύριο λόγο, μία τέτοια λύση θα μπορούσε να δημιουργήσει συνταγματικά προβλήματα σε ορισμένα κράτη μέλη. Δεύτερον, τα συστήματα που θα προϋπέθετε μία τέτοια λύση δεν υφίστανται ακόμα. Τρίτον, οι διαδικαστικές σχέσεις μεταξύ των συστημάτων εναλλακτικής επίλυσης των διαφορών και των δικαστικών προσφυγών (στον τομέα της παραγραφής, για παράδειγμα) είναι πολύ πολύπλοκες και χρειάζονται περαιτέρω μελέτη. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή προτίθεται να συνεχίσει τις υπάρχουσες πρωτοβουλίες στον τομέα της εναλλακτικής επίλυσης των διαφορών κατανάλωσης. Κατά τη σύνταξη της έκθεσης που

⁹⁶ Άρθρο 9, παράγραφος 1.

⁹⁷ Άρθρο 17, παράγραφος 1.

⁹⁸ ΕΕ C 146 της 17ης Μαΐου 2001, σ. 94.

⁹⁹ Τροποποιημένη πρόταση που υποβλήθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2000, COM(2000)689 τελικό.

θα υποβάλει πέντε έτη μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού δυνάμει του άρθρου 65 του κανονισμού θα προβεί σε ανάλυση της κατάστασης στο συγκεκριμένο θέμα και σε επανεξέταση των σχετικών διατάξεων του κανονισμού".

46. Ο κανονισμός "Βρυξέλλες Ι", όπως εγκρίθηκε από το Συμβούλιο το Δεκέμβριο 2000, δεν περιλαμβάνει αυτές τις τροπολογίες του Κοινοβουλίου. Κατά την έγκριση του κανονισμού, το Συμβούλιο και η Επιτροπή σε κοινή τους δήλωση¹⁰⁰ επέμειναν στη σημασία των ADR: "Το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκτιμούν ότι κατά γενικό κανόνα είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και των επιχειρήσεων να προσπαθούν να επιλύουν φιλικά τις διαφορές τους πριν προσφύγουν στα δικαστήρια. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή υπογραμμίζουν σχετικά ότι ο κανονισμός, και κυρίως τα άρθρα 15 και 17, δεν έχει ως αντικείμενο να απαγορεύει στους διαδίκους να προσφεύγουν σε εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή επιθυμούν τοιούτοτρόπως να επαναλάβουν τη σημασία που αποδίδουν στη συνέχιση των εργασιών, στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των αστικών και εμπορικών διαφορών, σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου 2000. Έχουν επίγνωση της μεγάλης σημασίας αυτών των εργασιών και υπογραμμίζουν το συμπληρωματικό χρήσιμο ρόλο που διαδραματίζουν οι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των αστικών και εμπορικών διαφορών κυρίως σε σχέση με το ηλεκτρονικό εμπόριο. Σύμφωνα με το άρθρο 73 του κανονισμού, η Επιτροπή είναι επιφορτισμένη να παρουσιάσει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή μία έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του, συνοδευόμενη, ενδεχομένως, από προτάσεις αναπροσαρμογής του. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκτιμούν ότι κατά την εκπόνηση της εν λόγω έκθεσης πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην εφαρμογή των διατάξεων του κανονισμού σε σχέση με τους καταναλωτές και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ιδίως στα πλαίσια του ηλεκτρονικού εμπορίου. Εν προκειμένω, η Επιτροπή θα προτείνει, ενδεχομένως, τροποποιήσεις του κανονισμού πριν από τη λήξη της τασσόμενης από το άρθρο 73 του κανονισμού προθεσμίας".

2.2.2 Αξιοποίηση των πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί στον τομέα του οικογενειακού δικαίου

47. Στη διάσκεψη κορυφής της Βιέννης, το Δεκέμβριο 1998, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων ενέκριναν το πρόγραμμα δράσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την άριστη δυνατή εφαρμογή των διατάξεων της συνθήκης του Άμστερνταμ για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης¹⁰¹. Η παράγραφος 41, σημείο γ) αυτού του προγράμματος δράσης προβλέπει, μεταξύ των μέτρων που πρέπει να ληφθούν κατά τα πέντε επόμενα έτη από την έναρξη ισχύος της συνθήκης, να: "εξεταστεί η δυνατότητα εκπόνησης τρόπων μη δικαστικής επίλυσης των διαφορών, κυρίως όσον αφορά τις διεθνικές οικογενειακές διαφορές. Σχετικά με το θέμα αυτό, να προβλεφθεί η μεσολάβηση ως μέσο επίλυσης των οικογενειακών διαφορών".

¹⁰⁰ Κοινή δήλωση του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με τα άρθρα 15 και 73 του κανονισμού που καταχωρήθηκε στα πρακτικά της συνεδρίασης του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2000 κατά την οποία εγκρίθηκε ο συγκεκριμένος κανονισμός, http://europa.eu.int/comm/justice_home/unit/civil_fr.htm.

¹⁰¹ ΕΕ C 19 της 23ης Ιανουαρίου 1999, σ.1.

48. Οι πολιτικοί υπεύθυνοι συνειδητοποίησαν συνεπώς τον προνομιακό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσουν οι ADR για την επίλυση των διασυνοριακών οικογενειακών διαφορών, είτε αυτές οι διαφορές αφορούν ζητήματα που έχουν σχέση με την άσκηση της γονικής εξουσίας - τα δικαιώματα επιμέλειας και επικοινωνίας με τα παιδιά - είτε με την κατανομή της οικογενειακής περιουσίας ή περαιτέρω με τον καθορισμό της διατροφής. Τα μέρη που βρίσκονται σε αντιδικία μπορούν τοιουτοτρόπως να προσφύγουν στους ADR πριν να σκεφτούν το ενδεχόμενο προσφυγής στο δικαστήριο όπως και κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας ή στο στάδιο της εφαρμογής των δικαστικών αποφάσεων. Η προσφυγή στους ADR έχει εντούτοις τα όριά της επειδή στο συγκεκριμένο τομέα, κυρίως, τα μέρη δεν διαθέτουν ελεύθερα τα δικαιώματά τους. Η χρησιμότητα των ADR μπορεί πράγματι να αμφισβητηθεί σε καταστάσεις διαφορών εξαιρετικής σοβαρότητας¹⁰².
49. Το Συμβούλιο θέσπισε στις 29 Μαΐου 2000 τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων στον τομέα των γαμικών διαφορών και στον τομέα της γονικής μέριμνας των κοινών τέκνων (κανονισμός "Βρυξέλλες II")¹⁰³. Αυτός ο κανονισμός αποτελεί σημαντική πρόοδο επειδή παρέχει τη δυνατότητα αναγνώρισης και εκτέλεσης σε όλη την Κοινότητα των αποφάσεων που εκδίδονται σύμφωνα με τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας που ορίζονται στον κανονισμό. Το σύστημα που τίθεται σε εφαρμογή με τον κανονισμό "Βρυξέλλες II" στηρίζεται εντούτοις σε κριτήρια δικαιοδοσίας που μπορούν να οδηγήσουν στη δικαιοδοσία περισσότερων του ενός δικαστηρίων. Δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού, όταν επιλαμβάνονται τα δικαστήρια διαφόρων κρατών μελών, το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί για την υπόθεση¹⁰⁴. Αυτό το σύστημα θα μπορούσε συνεπώς να παροτρύνει τους διαδίκους να προσφεύγουν το συντομότερο δυνατό στο δικαστήριο που τους αρμόζει καλύτερα χωρίς να προσφεύγουν προηγουμένως στους ADR.
50. Η Επιτροπή θέσπισε στις 6 Σεπτεμβρίου 2001 πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων στον τομέα της γονικής μέριμνας (πρόταση κανονισμού "Βρυξέλλες II α")¹⁰⁵). Αυτή η πρόταση αποσκοπεί να επεκτείνει το καθεστώς αναγνώρισης και εκτέλεσης του κανονισμού "Βρυξέλλες II" σε οποιαδήποτε απόφαση αφορά τη γονική μέριμνα. Η Επιτροπή στην

¹⁰² Ένα οδυνηρό παράδειγμα αποτελούν οι διαφορές που έχουν σχέση με το δικαίωμα επιμέλειας των παιδιών και το δικαίωμα επικοινωνίας, στην περίπτωση απαγωγής του παιδιού και στη συνέχεια απόφασης μη επιστροφής του. Σε αυτήν την περίπτωση, έχει ουσιαστική σημασία να διοργανωθεί το δικαίωμα επικοινωνίας του γονέα "θύματος" μετά από μία τέτοια απόφαση μη επιστροφής, αλλά εξίσου κατά τη διάρκεια της εξέτασης της αίτησης επιστροφής που υποβάλλεται από το συγκεκριμένο γονέα και η οποία μπορεί να διαρκέσει πολλούς μήνες. Η χρήση των ADR για να αποφασιστεί ένα τέτοιο δικαίωμα επικοινωνίας προσκρούει όχι μόνο στις δυσκολίες επικοινωνίας μεταξύ των γονέων αλλά εξίσου στον ενδεχόμενο δισταγμό του γονέως θύματος να δεχτεί μία τέτοια λύση που προκύπτει από τη χρήση των ADR για να θεμελιώσει το δικαίωμά του επικοινωνίας. Αυτή η λύση θα μπορούσε πράγματι να θεωρηθεί από αυτόν το γονέα ότι μπορεί να βλάψει τα διαβήματά του που αποβλέπουν στην αποκατάσταση ή στην αναγνώριση του δικαιώματός του επιμέλειας.

¹⁰³ ΕΕ L 160 της 30ής Ιουνίου 2000, σ. 19. Αυτός ο κανονισμός "Βρυξέλλες II" περιλαμβάνει το περιεχόμενο της σύμβασης που φέρει την επωνυμία "Βρυξέλλες II" σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση για την εκτέλεση αποφάσεων στον τομέα των γαμικών διαφορών, που θεσπίστηκε με πράξη του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 1998, ΕΕ C 221 της 16ης Ιουλίου 1998, σ.1.

¹⁰⁴ Κανόνας εκκρεμοδικίας.

¹⁰⁵ COM(2001) 505 τελικό, ΕΕ C332 Ε της 27 Νοεμβρίου 2001, σ 269

πρότασή της κατέβαλε σαφή προσπάθεια να προωθήσει τη χρήση των ADR, και αυτό με δύο τρόπους. Η πρόταση προβλέπει πράγματι ένα σύστημα κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που προσδιορίζει σε κάθε περίπτωση ένα μόνο δικαστήριο αρμόδιο να αποφανθεί. Η πρόταση στοχεύει επίσης να θέσει σε λειτουργία ένα σύστημα συνεργασίας μεταξύ αρχών.

51. Αυτή η πρόταση κανονισμού "Βρυξέλλες II α)" στηρίζεται σε ένα σύστημα συνεργασίας μεταξύ κεντρικών αρχών που θα πρέπει να διαδραματίσει ενεργό ρόλο για να εξασφαλιστεί η πραγματική άσκηση της γονικής μέριμνας, χρησιμοποιώντας σαν μέσο την προώθηση των ADR¹⁰⁶. Ένα τέτοιο σύστημα διασυννοριακής συνεργασίας και προώθησης των ADR στον οικογενειακό τομέα προβλέπεται εξάλλου στην πρωτοβουλία που παρουσιάστηκε από τη Γαλλία στις 3 Ιουλίου 2000 με σκοπό τη θέσπιση του κανονισμού του Συμβουλίου για την αμοιβαία εκτέλεση των αποφάσεων που αφορούν το δικαίωμα επικοινωνίας με τα παιδιά¹⁰⁷.

2.2.3 Να προωθηθεί η ανάπτυξη των ADR στον τομέα των εργασιακών σχέσεων

52. Οι ADR αποτελούν πλέον καθοριστικό στοιχείο στην αντιμετώπιση των διαφορών που προκύπτουν από τις εργασιακές σχέσεις σε όλα τα κράτη μέλη. Αναπτύχθηκαν με βάση τις ειδικές εκείνες διαδικασίες στις οποίες πρωταγωνιστούν οι κοινωνικοί εταίροι (εκπρόσωποι εργοδοτών και εργαζομένων). Οι ADR έχουν αποδειχθεί χρήσιμοι στον τομέα των εργασιακών σχέσεων τόσο όσον αφορά τις συλλογικές συγκρούσεις συμφερόντων (κατά την έγκριση ή την τροποποίηση συλλογικών συμβάσεων που απαιτούν την προσέγγιση των συγκρουομένων οικονομικών συμφερόντων) όσο και τις συγκρούσεις δικαιωμάτων (κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή των συμβατικών ή κανονιστικών διατάξεων). Οι περισσότεροι ADR στον τομέα των εργασιακών σχέσεων βρίσκονται υπό την ευθύνη των κοινωνικών εταίρων. Σε περίπτωση αποτυχίας, ωστόσο, αυτοί οι τελευταίοι μπορούν να προσφύγουν σε μορφές ADR που προτείνουν οι δημόσιες αρχές. Οι διαδικασίες που ακολουθούνται διαφέρουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, αλλά η χρήση τους είναι κατά κανόνα προαιρετική τόσο όσον αφορά την απόφαση προσφυγής στους ADR όσο και όσον αφορά την αποδοχή του σχετικού αποτελέσματος.
53. Το γεγονός ότι αυτοί οι μηχανισμοί ADR είναι στη διάθεση των κοινωνικών εταίρων, εφόσον δεν καταλήξουν σε ικανοποιητικές λύσεις, και χρησιμοποιούνται από αυτούς, οδήγησε τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε επανεξέταση της σκοπιμότητας της

¹⁰⁶ Τα άρθρα 16 και 17 αυτής της πρότασης προβλέπουν ότι "κάθε κράτος μέλος διορίζει μία κεντρική αρχή η οποία έχει ως καθήκον να παρέχει τη συνδρομή της κατά την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού. Οι κεντρικές αρχές συνεργάζονται στο πλαίσιο ειδικών υποθέσεων για να εξασφαλίσουν την πραγματική άσκηση των δικαιωμάτων γονικής μέριμνας σε σχέση με κάποιο παιδί. Προς το σκοπό αυτό και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία τους, προωθούν τη σύναψη συμφωνιών μεταξύ των δικαιούχων γονικής μέριμνας προσφεύγοντας στη μεσολάβηση ή σε άλλα μέσα".

¹⁰⁷ ΕΕ C 234 της 15ης Αυγούστου 2000, σ. 7. Το άρθρο 12 αυτής της πρωτοβουλίας προβλέπει ένα σύστημα συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών "με την παρέμβαση των εθνικών κεντρικών οργάνων που ορίζουν (...) για να εξασφαλιστεί η πραγματική άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας με τα παιδιά και η άμεση επιστροφή τους στο γονέα που έχει την επιμέλεια μετά τη λήξη της περιόδου άσκησης του δικαιώματος επικοινωνίας (...). Ειδικότερα, είτε άμεσα είτε με τη συνδρομή οποιουδήποτε μεσάζοντος, αυτά τα όργανα πρέπει να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για (...) να διευκολύνουν οποιαδήποτε συμφωνία των γονέων για την άσκηση του δικαιώματος επικοινωνίας μέσω συμβιβασμού, μεσολάβησης ή άλλου ανάλογου τρόπου".

καθιέρωσης μηχανισμών ADR σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τις διασυνοριακές διαφορές. Στην ανακοίνωσή της της 28ης Ιουνίου 2000 "Ατζέντα κοινωνικής πολιτικής"¹⁰⁸, η Επιτροπή τόνισε ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου είναι ιδίως η δημιουργία μέσων που στοχεύουν στην πρόληψη και στη ρύθμιση με διαιτησία των διαφορών. Η Επιτροπή εκδήλωσε την πρόθεσή της "να διαβουλευτεί με τους κοινωνικούς εταίρους για την ανάγκη θέσπισης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εκούσιων μηχανισμών μεσολάβησης, διαιτησίας και συμβιβασμού για την επίλυση των διαφορών". Η Επιτροπή έχει πλέον αρχίσει τις προπαρασκευαστικές εργασίες για τη διαβούλευση αυτή. Χρηματοδότησε, κατ' αρχάς, μια μελέτη για τους τρόπους λειτουργίας των μηχανισμών ρύθμισης των διαφορών που προκύπτουν από τις σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων στα κράτη μέλη. Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής θα είναι διαθέσιμα τον Απρίλιο του 2002 και θα έχουν ευρεία δημοσιότητα. Η Επιτροπή εξακολουθεί να μελετά τη δυνατότητα δημιουργίας μηχανισμών σε ευρωπαϊκή κλίμακα, καθώς και την προστιθέμενη αξία και τους τρόπους λειτουργίας τους. Το Συμβούλιο Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής της 3ης Δεκεμβρίου 2001 υποδέχθηκε ευνοϊκά τις προθέσεις της Επιτροπής στο θέμα αυτό και την κάλεσε "να υποβάλει έκθεση σχετικά με τα πορίσματα των διαβουλεύσεων με τους κοινωνικούς εταίρους σχετικά με την ανάγκη να θεσπιστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο μηχανισμοί για την εκούσια επίλυση των διαφορών"¹⁰⁹. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν στις 14 και 15 Δεκεμβρίου 2002 επέμεινε "στη σημασία που έχει η πρόληψη και επίλυση των κοινωνικών συγκρούσεων και ιδιαίτερα όσων εκτείνονται πέραν των εθνικών ορίων, με μηχανισμούς εκούσιας διαμεσολάβησης για τους οποίους καλείται η Επιτροπή να υποβάλει έγγραφο προβληματισμού"¹¹⁰.

3. ΠΩΣ ΘΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΘΕΙ Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ADR ;

54. Οι πολιτικές και νομοθετικές προσπάθειες, πρωτοβουλίες και συζητήσεις σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο αποσκοπούν στη διατήρηση της ποιότητας των ADR - από άποψη πρόσβασης, αποτελεσματικότητας και εγγυήσεων ορθής απονομής της δικαιοσύνης - εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ευελιξία τους. Για να επιτευχθεί αυτός ο διττός στόχος, πρέπει να καθοριστεί κατά πόσον η προσέγγιση πρέπει να γίνεται επί μέρους ή συνολικά, και αν στις πρωτοβουλίες που θα ληφθούν πρέπει να αντιμετωπίζονται διαφορετικά οι μέθοδοι επίλυσης διαφορών σε ανοικτή γραμμή, αφενός, και οι παραδοσιακές μέθοδοι, αφετέρου.

3.1 Ποια προσέγγιση πρέπει να ακολουθηθεί ;

55. Οι αντιδράσεις στην παρούσα Πράσινη Βίβλο - οι απαντήσεις που θα δοθούν σε όλα τα ερωτήματα και τα γενικά σχόλια - έχουν σαν στόχο να καθορίσουν την προσέγγιση που θα ακολουθήσει η Επιτροπή για να εξασφαλίσει την προώθηση των ADR. Από τις αντιδράσεις αυτές μπορεί να προκύψει, για παράδειγμα, η ύπαρξη ενδιαφέροντος για τη θέσπιση κανόνων ADR σε κοινοτικό επίπεδο. Αυτοί οι κανόνες θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να αποτελέσουν συμπλήρωμα των προσπαθειών των κοινοτικών οργάνων που έχουν ήδη καταβληθεί και συνεχίζουν να καταβάλλονται για τα λειτουργικά, οικονομικά και τεχνικά θέματα των ADR. Η επιλογή της νομικής βάσης γι' αυτούς τους κανόνες εξαρτάται από το ακριβές περιεχόμενο και από την έκταση εφαρμογής που θα τους δοθεί.

¹⁰⁸ COM(2000)379 της 28ης Ιουνίου 2000.

¹⁰⁹ Συμπεράσματα του Συμβουλίου Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής για την κοινωνική διαμεσολάβηση <http://ue.eu.int/newsroom>.

¹¹⁰ Παράγραφος 25 των συμπερασμάτων της Προεδρίας.

56. Αν κριθούν χρήσιμοι αυτοί οι κανόνες, θα πρέπει να προσδιοριστεί το πεδίο εφαρμογής, το επίπεδο και το περιεχόμενό τους. Το ενδεδειγμένο νομικό μέσο - κανονισμός, οδηγία ή σύσταση - πρέπει να επιλεγεί σε συνάρτηση με το χαρακτήρα των προβλεπόμενων μέτρων. Κάθε μέτρο που θα ληφθεί ενδεχομένως στη συνέχεια αυτής της Πράσινης Βίβλου και στη βάση της διαβούλευσης θα πρέπει εξάλλου να είναι σύμφωνο με τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, όπως ορίζονται στο άρθρο 5 της συνθήκης ΕΚ και στο πρωτόκολλο για την εφαρμογή των αρχών επικουρικότητας και αναλογικότητας¹¹¹.
57. Αν δεν μεθοδευτεί μια ρυθμιστική παρέμβαση της Κοινότητας για να ενισχυθεί περαιτέρω η σύγκλιση των εθνικών δικαίων και πρακτικών στον τομέα των ADR, η Επιτροπή έχει σαν λύση να εξακολουθήσει την πολιτική προώθησης της έρευνας και της συνεργασίας στον τομέα του συγκριτικού δικαίου μεταξύ - κυρίως - πανεπιστημιακών και νομικών επαγγελματιών, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών και των εμπειρογνομόνων. Αυτή η συνεργασία θα μπορούσε να στοχεύει στον καθορισμό κοινών αρχών στους τομείς των ADR, και να φτάσει μέχρι και την επεξεργασία κατευθυντηρίων ή ειδικών κωδίκων δεοντολογίας για ορισμένα είδη ADR. Στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, οι επαγγελματικές ενώσεις και οι οργανώσεις καταναλωτών επεξεργάζονται οι ίδιες κώδικες δεοντολογίας σε κοινοτικό επίπεδο για τη ρύθμιση της παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας σύμφωνα και με το άρθρο 16 της οδηγίας για το ηλεκτρονικό εμπόριο¹¹². Θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα επεξεργασίας κοινών κωδίκων δεοντολογίας από τους διάφορους φορείς των ADR, σε περιφερειακή ή παγκόσμια κλίμακα, που θα προσφέρουν ορισμένες διαδικαστικές εγγυήσεις των ADR.
58. Στα δύο πρώτα μέρη της παρούσας Πράσινης Βίβλου ("Γενική παρουσίαση" και "Στήριξη στις εργασίες που έχουν ήδη ξεκινήσει"), η Επιτροπή κατέβαλε προσπάθεια όχι μόνο να καταγράψει τις πραγματοποιηθείσες εργασίες αλλά εξίσου να σκιαγραφήσει τις πολιτικές και νομικές επιπτώσεις των πρωτοβουλιών που ενδεχομένως θα αναληφθούν σαν συμπλήρωμα αυτών των εργασιών. Αυτές οι επιπτώσεις μπορούν να διατυπωθούν υπό τη μορφή ερωτήσεων:

Ερώτηση αριθ. 1: Υπάρχουν προβλήματα που θα δικαιολογούσαν μια κοινοτική ενέργεια στον τομέα των ADR; Ποια είναι η γνώμη σας για τη γενική προσέγγιση των ADR που θα πρέπει να ακολουθηθεί από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ποια θα πρέπει να είναι η έκταση αυτών των πρωτοβουλιών;

Ερώτηση αριθ. 2: Οι πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν θα πρέπει να περιοριστούν στον προσδιορισμό των αρχών που ισχύουν για ένα μόνο τομέα (όπως, για παράδειγμα, το εμπορικό ή το οικογενειακό δίκαιο), για κάθε τομέα χωριστά, ώστε να αντιμετωπισθούν διαφορετικά αυτοί οι τομείς, ή αντιθέτως θα πρέπει στο μέτρο του δυνατού να επεκταθούν σε όλους τους τομείς αστικού και εμπορικού δικαίου;

¹¹¹ ΕΕ C 340 της 10ης Νοεμβρίου 1997, σ. 105. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, οι στόχοι των μέτρων δεν μπορούν να υλοποιηθούν ικανοποιητικά από τα κράτη μέλη και μπορούν κατά συνέπεια να υλοποιηθούν μόνο σε κοινοτικό επίπεδο. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, τα μέτρα δεν πρέπει να υπερβαίνουν αυτό που είναι απαραίτητο για την επίτευξη αυτών των στόχων.

¹¹² Βλέπε παράγραφος 41 της παρούσας Πράσινης Βίβλου.

Ερώτηση αριθ. 3: Οι πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν θα πρέπει να εξετάζουν χωριστά τις on line μεθόδους επίλυσης των διαφορών (ODR) - ένας αναδυόμενος τομέας που χαρακτηρίζεται από την καινοτομία και την ταχεία εξέλιξη των νέων τεχνολογιών και που ενέχει ορισμένες ιδιαιτερότητες - και τις παραδοσιακές μεθόδους ή αντιθέτως να καλύπτουν χωρίς διάκριση αυτές τις μεθόδους;

Ερώτηση αριθ. 4: Πώς μπορεί να αναπτυχθεί η χρήση των πρακτικών ADR στον τομέα του οικογενειακού δικαίου;

3.2 Συνολική προσέγγιση των ADR

59. Ανεξάρτητα από την προσέγγιση που θα επιλέξει η Κοινότητα, τίθενται ορισμένα ζητήματα. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για τις απαιτήσεις που σχετίζονται με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τους κανόνες ελάχιστης απαιτούμενης ποιότητας και το καθεστώς των τρίτων.

3.2.1 Οι ADR και η πρόσβαση στη δικαιοσύνη

60. Στο μέρος "συνολική άποψη" της παρούσας Πράσινης Βίβλου, η Επιτροπή κατέβαλε προσπάθεια να καταδείξει το ρόλο τον οποίο μπορούν να διαδραματίσουν οι ADR στο γενικό πλαίσιο της πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους. Η ίδια η λειτουργία των ADR πρέπει επίσης να αναλυθεί υπό αυτό το πρίσμα της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Πρέπει συνεπώς να τεθεί το ζήτημα του καθορισμού του πεδίου εφαρμογής των συμβατικών ρητρών όσον αφορά την προσφυγή στους ADR, των προθεσμιών παραγραφής, της εμπιστευτικότητας, της αποτελεσματικότητας των ADR και της ευθύνης τρίτων.

3.2.1.1 Η προσφυγή στους ADR

61. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν προβλέψει στη νομοθεσία τους την υποχρέωση προσφυγής στους ADR πριν από κάθε προσφυγή στο δικαστήριο¹¹³. Αυτές οι νομοθεσίες έχουν εντούτοις περιορισμένη έκταση και αναφέρονται σε συγκεκριμένα θέματα. Κατά κανόνα, οι νομοθεσίες των κρατών μελών προβλέπουν ότι οι ADR παραμένουν προαιρετικοί, ασχέτως αν τα μέρη αποδέχονται την πρόταση δικαστή ή ένα εκ των μερών αναλαμβάνει την πρωτοβουλία και το άλλο την αποδέχεται.

62. Οι συμβατικές ρήτρες προσφυγής στους ADR είναι εντούτοις σε θέση να επηρεάσουν το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη, στο βαθμό που καθυστερούν ή μπορούν να εμποδίσουν την προσφυγή στα δικαστήρια.¹¹⁴ Η προσφυγή στους ADR θα μπορούσε συνεπώς να αποτρέψει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ευρωπαϊκής σύμβασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του άρθρου 47 του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹¹⁵.

¹¹³ Βλέπε παράγραφο 28 της παρούσας Πράσινης Βίβλου.

¹¹⁴ Η εισαγωγή ενός συστήματος αναστολής των προθεσμιών παραγραφής θα μπορούσε να αποτρέψει την ακύρωση της αγωγής μετά το πέρας της διαδικασίας ADR, βλέπε παράγραφο 68 κάτωθι.

¹¹⁵ Το άρθρο 47, παράγραφος 1, του χάρτη: "Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο".

63. Αυτό που χαρακτηρίζει πράγματι γενικά την προσφυγή στους ADR, είναι η υπεροχή του συναινετικού χαρακτήρα τους. Η ελευθερία συναίνεσης εκφράζεται σε όλα τα στάδια της εφαρμογής τους. Αν τα μέρη βρίσκονται σε συμβατική σχέση, μπορούν να προβλέψουν ενδεχόμενη διαφορά τους ενσωματώνοντας στη σύμβασή τους ρήτρα που τους υποχρεώνει σε περίπτωση διαφοράς σχετικής με την εκτέλεση της συγκεκριμένης σύμβασης, να επιχειρήσουν διαδικασία ADR. Αν τα μέρη δεν έχουν προβλέψει ρήτρα προσφυγής σε διαδικασία ADR στη σύμβαση, παραμένουν ελεύθερα να συμφωνήσουν από κοινού την προσφυγή σε ADR μετά τη γένεση της διαφοράς, με ή χωρίς τη βοήθεια δικαστή.
64. Μπορεί συνεπώς να τεθεί το ερώτημα για το ενδιαφέρον που θα είχε να προσδοθεί δεσμευτικός χαρακτήρας σε αυτές τις ρήτρες λόγω του γεγονότος ότι θα ήταν ανώφελο να υποχρεωθεί κάποιος να συμμετέχει σε ADR παρά τη βούλησή του στο βαθμό που η επιτυχία της διαδικασίας εξαρτάται από τη βούλησή του.
65. Κατά συνέπεια εφόσον τα μέρη διαθέτουν ελεύθερα τα δικαιώματά τους, σε περίπτωση μη τήρησης των υποχρεώσεων που προκύπτουν από συμφωνία ADR, οι λύσεις πρέπει να αναζητηθούν στην ερμηνεία της βούλησης των μερών και στο δίκαιο των συμβάσεων. Η προσφυγή στα δικαστήρια, η οποία δηλώνει άρνηση συμμετοχής σε διαδικασία ADR, η οποία προβλέπεται στη σύμβαση, θα μπορούσε κατά συνέπεια να τιμωρείται επειδή αποτελεί παράβαση συμβατικής υποχρέωσης. Μια τέτοια άρνηση θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια ο δικαστής στον οποίον υποβάλλεται αγωγή που αφορά την εκτέλεση άλλων διατάξεων της σύμβασης να κηρύσσει αυτήν την αγωγή απαράδεκτη. Παρόμοια, η άρνηση συμμετοχής σε διαδικασία ADR μπορεί να θεωρηθεί ως παράβαση της υποχρέωσης καλής πίστεως.
66. Τέλος, το ζήτημα της έκτασης της εφαρμογής τέτοιων ρητρών τίθεται όταν υπάρχει ανισορροπία στο συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ των συμβαλλομένων. Οι εθνικές νομοθεσίες έχουν προσδώσει ορισμένη σημασία στο στόχο να προστατευτούν οι ανίσχυροι αντισυμβαλλόμενοι, όπως ο μισθωτός έναντι του εργοδότη, ο μισθωτής έναντι του εκμισθωτή, ο ασφαλιζόμενος έναντι του ασφαλιστή, ο καταναλωτής έναντι του επαγγελματία, ο έμπορος έναντι του μεγάλου διανομέα, ο παραγωγός έναντι του κέντρου αγοράς, και περαιτέρω ο εταίρος - μέτοχος μειοψηφίας - έναντι της εταιρείας.
67. Στο συγκεκριμένο πλαίσιο, μπορεί να τεθεί το ερώτημα του κατά πόσον οι ρήτρες προσφυγής στους ADR στον τομέα των συμβάσεων που συνάπτονται από τους καταναλωτές δεν απαγορεύονται καταρχήν από την οδηγία 93/13/ΕΟΚ για τις καταχρηστικές ρήτρες¹¹⁶. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη οδηγία, "μία συμβατική ρήτρα η οποία δεν έχει αποτελέσει το αντικείμενο χωριστής διαπραγμάτευσης θεωρείται καταχρηστική εφόσον, αντίθετα προς την αξίωση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή ουσιαστική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση". Το παράρτημα της οδηγίας περιλαμβάνει ενδεικτικό και όχι εξαντλητικό κατάλογο των ρητρών που μπορούν να κηρυχθούν καταχρηστικές, μεταξύ των οποίων "οι ρήτρες που έχουν σαν αντικείμενο ή σαν αποτέλεσμα (...) να καταργήσουν ή να παρεμποδίσουν το δικαίωμα του καταναλωτή να ασκήσει αγωγή ή οποιοδήποτε άλλο ένδικο μέσο".

¹¹⁶ Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993 για τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ΕΕ L 95 της 21ης Απριλίου 1993, σ. 29.

Ερώτηση αριθ. 5: Οι νομοθεσίες των κρατών μελών θα πρέπει να εναρμονιστούν ώστε σε κάθε κράτος μέλος οι ρήτρες προσφυγής στους ADR να έχουν ανάλογη νομική ισχύ;

Ερώτηση αριθ. 6: Σε περίπτωση κατάφασης, θα πρέπει να γίνει γενικά δεκτό το κύρος αυτών των ρητρών ή θα πρέπει να περιορίζεται, όταν αυτές οι ρήτρες συμπεριλαμβάνονται σε συμβάσεις προσχωρήσεως εν γένει ή σε συμβάσεις με καταναλωτές ειδικότερα;

Ερώτηση αριθ. 7: Ποια θα πρέπει να είναι σε κάθε περίπτωση η έκταση εφαρμογής αυτών των ρητρών;

Ερώτηση αριθ. 8: Θα πρέπει να φτάσουμε μέχρι του σημείου να θεωρείται ότι η παράβασή τους συνεπάγεται αναρμοδιότητα του δικαστηρίου να επιληφθεί της διαφοράς, τουλάχιστον προσωρινά;

3.2.1.2 Οι προθεσμίες παραγραφής

68. Οι προσφυγή σε μηχανισμούς ADR είναι σε θέση να επηρεάσει το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη στο μέτρο που δεν παύουν να τρέχουν οι προθεσμίες παραγραφής για την προσφυγή στα δικαστήρια. Μετά το πέρας της διαδικασίας ADR, και σε περίπτωση αποτυχίας της διαδικασίας, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρεθούν αντιμέτωποι με απόσβεση του δικαιώματος άσκησης της αγωγής τους, ή με *de facto* αδικαιολόγητη μείωση της προθεσμίας παραγραφής της.

69. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν προβλέψει στη νομοθεσία τους ότι η προσφυγή σε ορισμένες αρμόδιες αρχές ADR συνεπάγεται "αναστολή" της προθεσμίας παραγραφής που αφορά την αίτηση που υποβάλλεται σύμφωνα με τη διαδικασία ADR¹¹⁷. Για να προωθηθούν οι ADR, θα πρέπει ως εκ τούτου να τροποποιηθούν οι κανόνες πολιτικής δικονομίας που διέπουν τις προθεσμίες παραγραφής, προβλέποντας ότι η προθεσμία θα μπορούσε να διακόπτεται όταν αρχίζει η διαδικασία ADR και να αρχίζει εκ νέου να τρέχει από τη στιγμή που η διαδικασία ολοκληρώνεται χωρίς διακανονισμό.

70. Ένας τέτοιος κανόνας εντούτοις θα μπορούσε να δημιουργήσει δυσκολίες, στο βαθμό που θα έπρεπε να δοθεί ακριβής ορισμός αυτών των διαδικασιών ADR, να καθοριστεί ο ακριβής χρόνος έναρξής τους και ο ακριβής χρόνος λήξης τους.

71. Η περίπτωση διασυνοριακής διαφοράς, επ' ευκαιρία της οποίας τα μέρη της διαφοράς έχουν επιχειρήσει ανεπιτυχώς διαδικασία ADR σε κάποιο κράτος μέλος, η οποία όμως υπάγεται στη δικαιοδοσία δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους, καταδεικνύει τη σημασία που θα είχε να εξασφαλιστεί η εφαρμογή του ίδιου καθεστώτος σε όλα τα κράτη μέλη, τόσο όσον αφορά το ίδιο το περιεχόμενο του κανόνα όσο και τις αποδείξεις που πρέπει να προσκομίζονται για την υπαγωγή σ' αυτόν τον κανόνα. Οι κανόνες για τις προθεσμίες παραγραφής που ισχύουν στη συγκεκριμένη διαφορά και που περιέχονται στην πολιτική δικονομία του αρμόδιου δικαστή ("lex fori"), θα μπορούσαν να προβλέπουν την αναστολή των προθεσμιών, αλλά για να μπορούν να επωφεληθούν τα μέρη αυτής της αναστολής, θα πρέπει να προσκομίσουν αποδείξεις ότι προσέφυγαν πράγματι σε

¹¹⁷ Αυτή είναι η περίπτωση της Γερμανίας όταν τα όργανα ADR είναι εγκεκριμένα από τη δικαστική διοίκηση του ομόσπονδου κρατιδίου.

διαδικασία ADR και ότι αυτή η διαδικασία ADR έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου.

Ερώτηση αριθ. 9: Οι νομοθεσίες των κρατών μελών πρέπει να εναρμονιστούν ώστε σε κάθε κράτος μέλος, η προσφυγή σε μηχανισμό ADR να συνεπάγεται αναστολή των προθεσμιών παραγραφής για την προσφυγή στα δικαστήρια;

3.2.2 Κανόνες ελάχιστης απαιτούμενης ποιότητας;

72. Οι ADR είναι ευέλικτοι, αλλά πρέπει να βασίζονται σε κανόνες ελάχιστης απαιτούμενης ποιότητας, μεταξύ των οποίων ορισμένες κατευθυντήριες διαδικαστικές αρχές. Οι δικαστικοί ADR ρυθμίζονται από τις δημόσιες αρχές και τελούν υπό τον έλεγχο του δικαστηρίου. Οι συμβατικοί ADR στηρίζονται από την πλευρά τους σε διαδικαστικές αρχές οι οποίες επιλέγονται ελεύθερα από τα μέρη, τα οποία, για παράδειγμα, ακολουθούν τους διαδικαστικούς κανονισμούς που τους προτείνονται ως υπόδειγμα από τις επαγγελματικές ενώσεις. Στην περίπτωση αυτή τίθεται το ζήτημα πώς θα εξασφαλισθεί η καλύτερη εφαρμογή αυτών των βασικών διαδικαστικών αρχών. Θα μπορούσαν να υπάρξουν διάφορες πρωτοβουλίες αυτορύθμισης, ακολουθώντας το παράδειγμα των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται όσον αφορά τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας. Η Επιτροπή υποστηρίζει άλλωστε ενεργά τις πρωτοβουλίες αυτές, αλλά διερωτάται αν είναι ανάγκη να ενθαρρυνθούν οι συμμετέχοντες φορείς ώστε να ενισχύσουν περισσότερο τον έλεγχο αυτών των πρωτοβουλιών από τρίτους και τη δημιουργία μηχανισμών, όπως τα "σήματα αξιοπιστίας" ("trustmarks") και η πιστοποίηση¹¹⁸. Η ενίσχυση αυτών των πρωτοβουλιών αυτορύθμισης θα μπορούσε πράγματι να ενισχύσει την εμπιστοσύνη στην χρησιμοποίηση των ADR, οι οποίες θα παραμένουν ευέλικτες και ελκυστικές, αποφεύγοντας παράλληλα την προσφυγή σε δημόσια περισσότερο δεσμευτικά μέσα.
73. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, στον τομέα των διαφορών κατανάλωσης, η Επιτροπή εξέδωσε δύο συστάσεις για τις αρχές που εφαρμόζονται στα εξωδικαστικά όργανα που είναι επιφορτισμένα με την επίλυση των διαφορών καταναλωτών, είτε είναι εθνικά είτε διεθνή¹¹⁹. Αυτές οι συστάσεις αποσκοπούν κυρίως να εξασφαλίσουν ότι οι ADR παρέχουν στα μέρη ελάχιστες εγγυήσεις ποιότητας, όπως η ανεξαρτησία, η αμεροληψία, η διαφάνεια, η αποτελεσματικότητα και η τήρηση του δικαίου. Κατ' αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η αξιοπιστία των οργάνων που ανταποκρίνονται σε αυτά τα κριτήρια.
74. Για να θεσπίσει αυτές τις αρχές, η Επιτροπή προέβη σε διάκριση ανάλογα με το κατά πόσον οι τρίτοι λαμβάνουν επίσημα θέση στην πιθανή επίλυση της διαφοράς¹²⁰ ή βοηθούν απλά τα μέρη στην εξεύρεση λύσης. Όταν ο τρίτος παρεμβαίνει επίσημα στις διαπραγματεύσεις, πρέπει να ανταποκρίνεται κυρίως σε ιδιαίτερες αξιώσεις όσον αφορά την ανεξαρτησία του, και η διαδικασία πρέπει να στηρίζεται στην αρχή της εκατέρωθεν

¹¹⁸ Τα ζητήματα αυτά αποτελούν αντικείμενο της ανακοίνωσης για τους ODR που αναφέρεται στην παράγραφο 40 της παρούσας Πράσινης Βίβλου.

¹¹⁹ Βλέπε παράγραφο 37 της παρούσας Πράσινης Βίβλου.

¹²⁰ Να σημειωθεί ότι αυτή η σύσταση και η παρούσα Πράσινη Βίβλος ακολουθούν διαφορετική προσέγγιση και κατά συνέπεια δεν έχουν το ίδιο πεδίο εφαρμογής. Η διαιτησία καλύπτεται από τη σύσταση αλλά δεν καλύπτεται από την Πράσινη Βίβλο· οι δικαστικοί ADR καλύπτονται από την Πράσινη Βίβλο αλλά δεν καλύπτονται από τη σύσταση.

ακροάσεως, κατά την έννοια ότι κάθε μέρος πρέπει να μπορεί να καταστήσει γνωστή την άποψή του, και κάθε διάβημα, αποδεικτικό στοιχείο ή έγγραφο από τον αντίδικο πρέπει να γνωστοποιείται στο άλλο μέρος και να συζητείται ελεύθερα. Όταν ο τρίτος έχει ρόλο λιγότερο παρεμβατικό, αυτές οι ίδιες αξιώσεις μπορούν να σχετικοποιηθούν. Η πρώτη σύσταση αναφέρει επτά αρχές: τις αρχές της ανεξαρτησίας, της διαφάνειας, της αντιπαράθεσης, της αποτελεσματικότητας, της νομιμότητας, της ελευθερίας και της εκπροσώπησης. Η δεύτερη σύσταση στηρίζεται από την πλευρά της στις αρχές της αμεροληψίας, της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της δικαιοσύνης.

75. Η πρώτη σύσταση της Επιτροπής έχει πλέον τεθεί σε εφαρμογή στα κράτη μέλη, όπως μαρτυρεί και ο αριθμός των οργάνων που θεωρούνται ότι ανταποκρίνονται στις αρχές της σύστασης αυτής, σύμφωνα με τις κοινοποιήσεις των κρατών μελών, και που συνέρχονται στο πλαίσιο του EEJ-Net. Η αποτελεσματικότητα και η αξιοπιστία του δικτύου FIN-NET βασίζεται σ' αυτή τη σύσταση και στην τήρηση των αρχών της. Η σύσταση αυτή εξάλλου φαίνεται να αποκτά σημαντική βαρύτητα στην κοινοτική νομοθεσία¹²¹. Όσον αφορά τη δεύτερη σύσταση, όλοι οι παρατηρητές συμφωνούν για τη χρησιμότητά της. Θα πρέπει, επομένως, τώρα να δοθεί το χρονικό περιθώριο ώστε να αποδειχθεί η αξία και της δεύτερης σύστασης, αλλά θα ήταν σκόπιμο να συγκεντρωθούν από τώρα ήδη οι αντιδράσεις των ενδιαφερομένων κύκλων για την αποτελεσματικότητα αυτών των πράξεων, στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων σχετικά με την παρούσα Πράσινη Βίβλο.
76. Επ' ευκαιρία αυτής της ενίσχυσης της κοινοτικής δράσης, και κατόπιν της επιτυχίας που είχαν στην πράξη οι αρχές που αναφέρονται στις συστάσεις, μπορεί να εξεταστεί το ενδεχόμενο νέων πρωτοβουλιών, που δεν θα περιορίζονται στο δίκαιο των καταναλωτών και θα καλύπτουν και άλλους τομείς του δικαίου. Αυτές οι αρχές που έχουν καθιερωθεί στο δίκαιο των καταναλωτών θα μπορούσαν πράγματι να ωφεληθούν, υπό την επιφύλαξη των απαραίτητων προσαρμογών, τους ADR εν γένει. Το Συμβούλιο στην προαναφερόμενη απόφασή του της 29ης Μαΐου 2000 εξέφρασε πράγματι την επιθυμία να δοθεί από την Πράσινη Βίβλο και κατά τις εργασίες που θα ακολουθήσουν ενδεχομένως τους ADR, προτεραιότητα "στη δυνατότητα να ορισθούν θεμελιώδεις αρχές, είτε γενικές είτε στους επί μέρους τομείς, οι οποίες να αποτελούν επαρκείς εγγυήσεις ώστε η επίλυση των διαφορών από τα εξωδικαστικά όργανα να προσφέρει το απαιτούμενο για την απονομή της δικαιοσύνης επίπεδο εμπιστοσύνης".
77. Αν οι ADR στηρίζονται σε ορισμένες ελάχιστες διαδικαστικές εγγυήσεις, μπορούν να παρουσιάζονται υπό τη μορφή γενικών αρχών θεσπιζόμενων σε νομοθετικό επίπεδο και μπορούν κατά συνέπεια να εφαρμόζονται και να αναπτύσσονται σε υπερνομοθετικό επίπεδο στους κώδικες δεοντολογίας. Οι κατευθυντήριες διαδικαστικές αρχές μπορούν τοιουτοτρόπως να λαμβάνουν τη μορφή κανόνων δεοντολογίας. Οι κώδικες δεοντολογίας καταλαμβάνουν πράγματι προνομιακή θέση στη λειτουργία των ADR. Η ανάπτυξή τους καταδεικνύει τις προσπάθειες των νομικών επαγγελματιών να εξασφαλίσουν την ποιότητα των ADR. Οι κανόνες διαδικασίας που προβλέπουν στοχεύουν στην κατοχύρωση της

¹²¹ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 96/92/EK και 98/30/EK όσον αφορά τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, COM(2001)125, παράρτημα Ι σημείο στ): "Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι για την αντιμετώπιση των καταγγελιών των τελικών πελατών, προβλέπονται διαφανείς, απλές και οικονομικά προσίτες διαδικασίες. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν, επίσης, μέτρα τα οποία εξασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες αυτές καθιστούν δυνατή τη δίκαιη και ταχεία διευθέτηση διαφορών, προβλέποντας, όπου αιτιολογείται, σύστημα επιστροφών ή/και αποζημίωσης. Πρέπει να τηρούν, στις περιπτώσεις που είναι δυνατόν, τις βασικές αρχές που ορίζονται στη σύσταση 98/257/EK της Επιτροπής".

αμεροληψίας των τρίτων, στον καθορισμό του επακριβούς ρόλου των τρίτων κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, στον καθορισμό των προθεσμιών εντός των οποίων πρέπει να μπορεί να εξευρεθεί λύση και στην πλαισίωση της σύναψης συμφωνιών. Αυτοί οι κώδικες θα μπορούσαν τοιουτοτρόπως να αποτελούν πολύτιμα μέσα στην εξυπηρέτηση της ποιότητας των ADR.

78. Κρίθηκε επιπλέον ουσιαστικής σημασίας από την Επιτροπή να δώσει ιδιαίτερη σημασία, μεταξύ των ελάχιστων διαδικαστικών εγγυήσεων, στην τήρηση της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας.

3.2.2.1 Η εμπιστευτικότητα

79. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, τα μέρη που προσφεύγουν στους ADR επιθυμούν να παραμένουν απόρρητες οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται κατά τη διαδικασία, προφορικά ή γραπτά, όπως ενίοτε και τα ίδια τα αποτελέσματα της διαδικασίας. Η εμπιστευτικότητα φαίνεται να είναι το κλειδί της επιτυχίας των ADR επειδή συμβάλλει στην κατοχύρωση της ειλικρίνειας των μερών και στην ειλικρίνεια των ανακοινώσεων που γίνονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Θα πρέπει εξάλλου να αποτραπεί κάθε κατάχρηση των ADR και να επιτρέπεται σε κάθε μέρος που έχει προσκομίσει ένα έγγραφο ή ένα αποδεικτικό στοιχείο στο πλαίσιο της διαδικασίας, να μπορεί να τα χρησιμοποιήσει και στη δίκη που ενδέχεται να ακολουθήσει σε περίπτωση αποτυχίας της διαδικασίας ADR. Η εμπιστευτικότητα επιβάλλεται ταυτόχρονα στα μέρη και στους τρίτους.
80. Η υποχρέωση εμπιστευτικότητας βαρύνει καταρχάς τα μέρη. Οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται μεταξύ των μερών κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δεν πρέπει να γίνονται δεκτές ως αποδεικτικά μέσα κατά τη διάρκεια μεταγενέστερης δικαστικής ή διοικητικής διαδικασίας. Μπορεί να προβλεφθούν ορισμένες εξαιρέσεις. Τοιουτοτρόπως, τα μέρη μπορούν να αποφασίσουν από κοινού, για το σύνολο ή μέρος της διαδικασίας, ότι δεν θα είναι απόρρητο. Κάποιος εκ των μερών της διαδικασίας μπορεί να αποκαλύπτει κάποια όψη της διαδικασίας ADR εφόσον αυτό απαιτείται σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο. Τέλος, κάποιο από τα μέρη μπορεί να αποκαλύπτει τη συμφωνία που θέτει τέλος στη διαφορά μεταξύ των μερών εφόσον αυτό είναι απαραίτητο για την εφαρμογή ή την εκτέλεση αυτής της συμφωνίας.
81. Η υποχρέωση εμπιστευτικότητας βαρύνει κυρίως τους τρίτους. Όταν κάποιο εκ των μερών κοινοποιεί σε τρίτους ορισμένες πληροφορίες επ' ευκαιρία διμερών συζητήσεων (διαδικασία που φέρει την ονομασία "caucus"), ο τρίτος δεν πρέπει να μπορεί να αποκαλύψει αυτές τις πληροφορίες στο άλλο μέρος της διαδικασίας. Αυτή η υποχρέωση εμπιστευτικότητας επιτρέπει εξάλλου να καθοριστεί καλύτερα ο ρόλος του τρίτου κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, και αυτό προκειμένου να κατοχυρωθεί η ευθυδικία. Όταν ο τρίτος υποχρεώνεται να λάβει ενεργό μέρος στην αναζήτηση της λύσης που πρέπει να δοθεί στη διαφορά, θα πρέπει αναγκαστικά να τηρεί την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως και να αποφεύγει τη χωριστή ακρόαση των μερών, με μοναδικό σκοπό την επίτευξη συμφωνίας. Θα πρέπει να αποκλεισθεί η δυνατότητα εμπιστευτικής ακρόασης του ενός ή του άλλου μέρους, εάν ο τρίτος καλείται να λάβει απόφαση ή να προβεί σε σύσταση κατά το τέλος της διαδικασίας ADR. Η σύσταση της Επιτροπής της 4ης Απριλίου 2001 προβλέπει στο κεφάλαιο "ευθυδικία", ότι "αν, σε οποιαδήποτε φάση, το τρίτο μέρος προτείνει πιθανές λύσεις για την επίλυση της διαφοράς, τότε το κάθε μέρος πρέπει να έχει τη δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις του και να σχολιάσει το κάθε επιχείρημα, την κάθε πληροφορία ή το οποιοδήποτε αποδεικτικό στοιχείο που υποβάλλει το άλλο μέρος".

82. Ο τρίτος δεν θα πρέπει καταρχήν να μπορεί να καλείται ως μάρτυρας, ούτε να παρεμβαίνει ως διαιτητής στο πλαίσιο της ίδιας διαφοράς εφόσον ο ADR αποτύχει, δεδομένου ότι του έχει δοθεί η δυνατότητα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας να γνωρίζει πληροφορίες τις οποίες δεν θα μπορούσε αναγκαστικά να γνωρίζει ένας διαιτητής. Η υποχρέωση εμπιστευτικότητας που βαρύνει τους τρίτους μπορεί εντούτοις να αρθεί εφόσον τα μέρη της διαδικασίας ADR συναινούν στο να αποκαλύψει ορισμένες από αυτές τις προστατευόμενες πληροφορίες ή ακόμα εάν ο τρίτος ακόμα και αν υποχρεώνεται από το επάγγελμά του στην τήρηση επαγγελματικού απορρήτου είναι υποχρεωμένος να αποκαλύψει ορισμένες από αυτές τις πληροφορίες δυνάμει του ισχύοντος δικαίου¹²².

Ερώτηση αριθ. 10: Ποιες είναι οι εμπειρίες από την εφαρμογή των δύο συστάσεων της Επιτροπής του 1998 και του 2001;

Ερώτηση αριθ. 11: Οι αρχές που διατυπώνονται στις δύο αυτές συστάσεις μπορούν να εφαρμοστούν χωρίς διαφοροποιήσεις σε άλλους τομείς πέραν του δικαίου των καταναλωτών και κυρίως να επεκταθούν σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις;

Ερώτηση αριθ. 12: Μεταξύ των αρχών που διατυπώνονται στις δύο αυτές συστάσεις ποιες θα μπορούσαν να περιληφθούν στις νομοθεσίες όλων των κρατών μελών;

Ερώτηση αριθ. 13: Κατά την άποψή σας, οι νομοθεσίες των κρατών μελών στους ρυθμιζόμενους τομείς, και ιδίως το οικογενειακό δίκαιο, θα πρέπει να εναρμονιστούν ώστε να μπορούν να οριστούν κοινές αρχές σχετικά με τις διαδικαστικές εγγυήσεις;

Ερώτηση αριθ. 14: Ποια πρωτοβουλία πιστεύετε ότι πρέπει να αναλάβουν τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε στενή συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους όσον αφορά τους κανόνες δεοντολογίας που δεσμεύουν τους τρίτους;

Ερώτηση αριθ. 15: Οι νομοθεσίες των κρατών μελών θα πρέπει να εναρμονιστούν ώστε να κατοχυρώνεται σε κάθε κράτος μέλος η εμπιστευτικότητα των ADR;

Ερώτηση αριθ. 16: Σε περίπτωση κατάφασης, πώς και σε ποιο βαθμό μπορεί να κατοχυρωθεί αυτή η εμπιστευτικότητα; Σε ποιο βαθμό οι εγγυήσεις εμπιστευτικότητας πρέπει να περιλαμβάνουν και τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων της διαδικασίας ADR;

3.2.2.2 Το κύρος της συναίνεσης

¹²²

Παράδειγμα, οι νομοθεσίες που αφορούν το ξέπλυμα χρήματος, όπως η οδηγία της 19ης Νοεμβρίου 2001 η οποία τροποποιεί την οδηγία 91/308/ΕΟΚ για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η οποία εντούτοις απαλλάσσει τους συμβολαιογράφους, τους ανεξάρτητους δικηγόρους και τους νομικούς συμβούλους από την υποχρέωση να παρέχουν πληροφορίες για εικασίες ξεπλύματος χρημάτων εφόσον πρόκειται για τον πελάτη τους πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από δικαστική διαδικασία ή κατά την αξιολόγηση της νομικής κατάστασης ενός πελάτη. Αυτός ο κανόνας φαίνεται να ευνοεί αυτά τα επαγγέλματα όταν ο ρόλος τους συνίσταται στην παροχή συμβουλών στους πελάτες τους, αλλά όχι όταν δρουν ως τρίτοι υπεύθυνοι για τους ADR.

83. Η συμφωνία μεταξύ των μερών αποτελεί ουσιαστική και, από ορισμένη άποψη, την πλέον ευαίσθητη φάση της διαδικασίας. Πρέπει πράγματι να εξασφαλιστεί ότι η συμφωνία που συνάπτεται αποτελεί πραγματική συμφωνία. Αν η τελική συμφωνία δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική βούληση των μερών, και συγκεκριμένα τον συμβιβασμό τον οποίο τα μέρη είναι διατεθειμένα να δεχτούν, με όλα όσα συνεπάγεται όσον αφορά την παραίτηση από τις αρχικές τους επιθυμίες, ο μηχανισμός ADR δεν θα έχει επιτύχει τους κύριους στόχους του, που είναι η πραγματική επίλυση της διαφοράς και η συνεπαγόμενη κοινωνική ειρήνη. Υπάρχει κατά συνέπεια φόβος για νέα προβλήματα, όπως η νομική αμφισβήτηση του κύρους της συμφωνίας, η ευθύνη του τρίτου επειδή "εκμαίευσε" από ένα εκ των μερών έναν άδικο συμβιβασμό, κλπ. Ιδιαίτερα, όταν υπάρχει οικονομική ανισορροπία μεταξύ των μερών, επιβάλλεται η προστασία τους με την τήρηση ορισμένου τύπου κατά τη σύναψη και την υπογραφή της συμφωνίας. Πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για να εξασφαλιστεί το κύρος της εκφραζόμενης συναίνεσης. Φαίνεται κατά συνέπεια ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει προθεσμία διασκέψεως πριν από την υπογραφή¹²³ ή προθεσμία υπαναχώρησης μετά την υπογραφή της συμφωνίας¹²⁴. Πρέπει επίσης να αναλυθεί η δυνατότητα πρόβλεψης ενός σταδίου έγκρισης, κατά το οποίο θα ελέγχεται το κύρος της συμφωνίας προτού αποκτήσει ισχύ εκτελεστού τίτλου. Το στάδιο αυτό θα μπορούσε να λαμβάνει χώρα ενώπιον δικαστή ή συμβολαιογράφου, αλλά και ενώπιον οργανισμών ειδικευμένων για ορισμένα θέματα, όπως για παράδειγμα τα εμπορικά επιμελητήρια.

3.2.2.3 Η αποτελεσματικότητα των ADR

84. Στον τομέα του δικαίου της κατανάλωσης, οι τρίτοι μπορεί να υποχρεωθούν να λάβουν τυπικά θέση όσον αφορά τη λύση που πρέπει να δοθεί στη διαφορά, υπό τη μορφή απόφασης που μπορεί να είναι δεσμευτική για κάποιο μέρος - αυτή είναι η περίπτωση των "Ombudsmen" των πελατών που δημιουργούνται από ορισμένους επαγγελματικούς τομείς όπως είναι οι τράπεζες και οι ασφάλειες, των οποίων οι αποφάσεις επιβάλλονται στις επιχειρήσεις που έχουν προσχωρήσει στο σύστημα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η αποτελεσματικότητα της απόφασης που λαμβάνεται αξιολογείται κυρίως από την άποψη του μάρκετινγκ. Αν αυτοί οι επαγγελματίες δεν δίνουν πράγματι καμία συνέχεια σε αυτές τις αποφάσεις, διατρέχουν τον κίνδυνο να δουν αυτήν την απόφαση να δημοσιεύεται ή εφόσον προσχωρούν σε εμπορικό σύστημα το οποίο για παράδειγμα χορηγεί πιστοποιητικά ποιότητας να αποκλειστούν από αυτό το σύστημα.

¹²³ Η προαναφερόμενη σύσταση της 4ης Απριλίου 2001 ορίζει στο κεφάλαιο "δικαιοσύνη": "η διάθεση στα μέρη, προτού αποδεχθούν ένα προτεινόμενο αποτέλεσμα επίλυσης της διαφοράς, εύλογου χρόνου για να εξετάσουν το αποτέλεσμα αυτό".

¹²⁴ Αυτή η νομική τεχνική είναι πολύ γνωστή στο κοινοτικό δίκαιο, βλέπε για παράδειγμα την οδηγία 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 20ής Δεκεμβρίου 1985 σχετικά με την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος, ΕΕ L 372 της 31ης Δεκεμβρίου 1985 σ. 31· οδηγία 90/619/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 8ης Νοεμβρίου 1990, για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την πρωτασφάλιση ζωής και τη θέσπιση διατάξεων που προορίζονται να διευκολύνουν την πραγματική άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 79/267/ΕΟΚ (δεύτερη οδηγία ασφάλειας ζωής), ΕΕ L 330 της 29ης Νοεμβρίου 1990, σ. 50· οδηγία 94/47/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 1994, σχετικά με την προστασία των αγοραστών ως προς ορισμένες πλευρές των συμβάσεων που αφορούν την απόκτηση δικαιώματος χρήσης ακινήτων υπό καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης, ΕΕ L 280 της 29ης Οκτωβρίου 1994, σ. 83· οδηγία 97/7/ΕΚ της 20ής Μαΐου 1997 για την προστασία των καταναλωτών στον τομέα των εξ αποστάσεως συμβάσεων, ΕΕ L 144 της 4ης Ιουνίου 1997, σ. 19.

85. Όταν οι ADR οδηγούν στη σύναψη συμφωνίας μεταξύ των μερών, πρέπει να τεθεί το ερώτημα της έκτασης εφαρμογής μίας τέτοιας συμφωνίας, ειδικότερα στο πλαίσιο διασυνοριακής διαφοράς. Πράγματι, το ζήτημα του νομικού χαρακτηρισμού της συμφωνίας που προκύπτει από το μηχανισμό ADR είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματικότητα των ADR. Όμως, οι διαφορές των χαρακτηρισμών που χρησιμοποιούνται στα κράτη μέλη για τις συμφωνίες που προκύπτουν από ADR καθιστούν την εικόνα ιδιαίτερα πολύπλοκη. Σε ορισμένα κράτη, ο ADR μπορεί πράγματι να καταλήξει συχνά σε απλή διευθέτηση συμβατικού χαρακτήρα αλλά και σε άλλους διακανονισμούς όπως είναι τα πρακτικά συμβιβασμού ή πρακτικά συμφωνίας μεσολάβησης. Όλοι αυτοί οι διακανονισμοί έχουν το κοινό χαρακτηριστικό ότι αποτελούν στην πράξη "συμβιβασμούς" ανεξάρτητα από την ονομασία που τους δίδεται. Οι συμφωνίες μεταξύ των μερών μπορούν κατ' αυτόν τον τρόπο να εκτελούνται, εφόσον καθίστανται εκτελεστές, είτε επειδή ο δικαστής παρέχει την έγκρισή του και εκδίδει εκτελεστό τίτλο είτε επειδή τα μέρη υπογράφουν δημόσιο έγγραφο ενώπιον δημόσιου λειτουργού, όπως είναι ο συμβολαιογράφος. Τέλος, σε ορισμένα κράτη μέλη, οι διακανονισμοί που εγγράφονται στα πρακτικά αρμόδιας αρχής ADR έχουν αξία εκτελεστού τίτλου^{125 126}. Ο διακανονισμός δεν έχει την ίδια νομική ισχύ σε όλα τα κράτη μέλη. Το ζήτημα του κύρους αυτής της συμφωνίας - και κατά συνέπεια η αποτελεσματικότητά της - διέπεται από τους νομοθετικούς κανόνες περί σύγκρουσης νόμων¹²⁷.
86. Επιπλέον, ο δικαστικός συμβιβασμός, κατά την έννοια της σύμβασης των Βρυξελλών και του κανονισμού "Βρυξέλλες Ι"¹²⁸, αντιπροσωπεύει απλά μία σύμβαση που συνάπτεται ενώπιον του δικαστή με την οποία τα μέρη θέτουν τέλος σε διαφορά μέσω αμοιβαίων υποχωρήσεων. Και, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τη σύμβαση των Βρυξελλών του 1968 την οποία ήρθε να αντικαταστήσει ο κανονισμός "Βρυξέλλες Ι", αυτοί οι συμβιβασμοί δεν αποτελούν "αποφάσεις" κατά την έννοια του άρθρου 25 της σύμβασης, επειδή αυτές οι πράξεις έχουν "ουσιαστικά συμβατικό χαρακτήρα κατά την έννοια ότι το περιεχόμενο [τους] εξαρτάται προπάντων από τη βούληση των μερών (...)"¹²⁹. Σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ δικαστικής απόφασης και συμφωνίας που προκύπτει από εναλλακτικό τρόπο επίλυσης των διαφορών που έχουν το ίδιο αντικείμενο, η συμφωνία ADR, η οποία είναι παρόμοια με δικαστικό συμβιβασμό, δεν παρέχει τη δυνατότητα προβολής αντιρρήσεων στην αίτηση κήρυξης αυτής της απόφασης εκτελεστής.

¹²⁵ Εφόσον η αρχή ενώπιον της οποίας συνάπτεται ο διακανονισμός είναι αναγνωρισμένη από τη δικαστική διοίκηση του Land, σύμφωνα με το άρθρο 794, παράγραφος 1 του κώδικα πολιτικής δικονομίας.

¹²⁶ Το άρθρο 1441-4 του νέου γαλλικού κώδικα πολιτικής οικονομίας επιτρέπει από το 1998, στον Πρόεδρο του Tribunal de grande instance, στον οποίο υποβάλλεται αίτηση ενός εκ των μερών του διακανονισμού, να προσδώσει εκτελεστική ισχύ στην πράξη που του υποβάλλεται. Όμως φαίνεται ότι υπάρχει διάσταση απόψεων όσον αφορά το νομικό χαρακτήρα της διευθέτησης που εγκρίνεται κατ' αυτόν τον τρόπο, σχετικά με το κατά πόσον αυτή έχει δικαιοδοτικό χαρακτήρα, όπως η δικαστική απόφαση, ή συμβατικό.

¹²⁷ Οι κανόνες σύγκρουσης νόμων στο συγκεκριμένο τομέα ενιοποιήθηκαν σε κοινοτικό επίπεδο με τη σύμβαση της Ρώμης της 19ης Ιουνίου 1980 σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, ενοποιημένη μορφή που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 27 της 26ης Ιανουαρίου 1998, σ. 36.

¹²⁸ Άρθρο 58 του κανονισμού.

¹²⁹ Απόφαση της 2ας Ιουνίου 1994, υπόθεση C-414/92, Solo Kleinmotoren, Συλλογή I, σ. 2237.

87. Για τα δημόσια έγγραφα ισχύει εξάλλου το απλουστευμένο σύστημα κήρυξης της εκτελεστότητας, που έχει θεσπισθεί από τη σύμβαση των Βρυξελλών και τον κανονισμό "Βρυξέλλες Ι", για να μπορούν να κυκλοφορούν στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Δικαστήριο στη νομολογία του¹³⁰, υπενθυμίζει παραπέμποντας στην έκθεση Jenard-Möller για τη σύμβαση του Λουγκάνο¹³¹, ότι οι τρεις προϋποθέσεις στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται ένα έγγραφο για να θεωρηθεί δημόσιο είναι οι ακόλουθες: "η γνησιότητα του εγγράφου πρέπει να έχει θεωρηθεί από μια δημόσια αρχή, η γνησιότητα αυτή πρέπει να αναφέρεται στο περιεχόμενο του εγγράφου και όχι μόνο, για παράδειγμα, στην υπογραφή του, το έγγραφο πρέπει να είναι το ίδιο εκτελεστό στο κράτος στο οποίο έχει καταρτιστεί". Το Δικαστήριο αποφάνθηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση "ότι το έγγραφο περί αναγνωρίσεως χρέους, το οποίο είναι εκτελεστό κατά το δίκαιο του κράτους στο οποίο καταρτίστηκε και του οποίου η γνησιότητα δεν έχει βεβαιωθεί από δημόσια αρχή ή άλλη αρχή εξουσιοδοτημένη προς τούτο από το εν λόγω κράτος, δεν αποτελεί δημόσιο έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 50 της σύμβασης των Βρυξελλών". Προβλήθηκε το επιχείρημα ότι ορισμένα πρακτικά των ADR θα μπορούσαν, εφόσον συντάσσονται από δημόσιες αρχές και αποτελούν εκτελεστούς τίτλους, να θεωρούνται δημόσια έγγραφα κατά την έννοια του κανονισμού "Βρυξέλλες Ι". Αυτά που δεν προκύπτουν από τη βούληση των μερών και δεν έχουν εγκριθεί από δημόσια αρχή (δικαστή ή συμβολαιογράφο για παράδειγμα) δεν υπάγονται σ' αυτούς τους κανόνες. Από αυτούς τους συλλογισμούς προκύπτει ότι υπάρχει μεγάλη ανομοιογένεια τόσο από την άποψη του χαρακτήρα των συμφωνιών που προκύπτουν από τους ADR όσο και από την άποψη της νομικής ισχύος τους και κατά συνέπεια της διεθνούς αποτελεσματικότητάς τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Είναι ως εκ τούτου παράδοξο να επιδιώκεται μεν η αποφυγή της δικαστικής διαδικασίας, γεγονός που αποτελεί την ουσία των μηχανισμών ADR, και να χρειάζεται η προσφυγή σε δικαστή για να προσδώσει δεσμευτικό χαρακτήρα στις συμφωνίες που προκύπτουν από αυτούς τους μηχανισμούς.

Ερώτηση αριθ. 17: Κατά τη γνώμη σας, θα πρέπει να θεσπισθεί ένας κανόνας σε κοινοτικό επίπεδο, σύμφωνα με τον οποίο θα τηρείται, μετά το τέλος των διαδικασιών ADR, προθεσμία διασκέψεως πριν από την υπογραφή της συμφωνίας ή προθεσμία υπαναχώρησης μετά την υπογραφή της; Μήπως αυτό το ζήτημα θα πρέπει να αντιμετωπισθεί καλύτερα στο πλαίσιο των κανόνων δεοντολογίας τους οποίους πρέπει να τηρούν οι τρίτοι;

Ερώτηση αριθ. 18: Πρέπει να ενισχυθεί το κύρος των συμφωνιών ADR στα κράτη μέλη; Ποια είναι η καλύτερη λύση στο πρόβλημα της αναγνώρισης και της εκτέλεσης των συμφωνιών ADR σε άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Συγκεκριμένα, πρέπει να θεσπιστούν ειδικοί κανόνες προκειμένου να είναι εκτελεστές οι συμφωνίες ADR; Σε περίπτωση κατάφασης, ποιες είναι οι εγγυήσεις που πρέπει να τηρούνται;

3.2.3 Πρέπει να δοθεί καθεστώς στους τρίτους;

88. Ο τρίτος ή οι τρίτοι που είναι υπεύθυνοι για τη διαδικασία ADR επιλέγονται στην πραγματικότητα από τα μέρη. Είτε τα μέρη τους ορίζουν απευθείας είτε απευθύνονται σε όργανο το οποίο αναλαμβάνει τον ορισμό τους. Αυτή η επιλογή διευκολύνεται όταν οι

¹³⁰ Απόφαση της 17ης Ιουνίου 1999, υπόθεση C-260/97, Unibank AS/ Flemming G. Christensen, Συλλογή, σ. I-3715.

¹³¹ ΕΕ C 189 της 28ης Ιουλίου 1990, σ. 57, παράγραφος 72.

τρίτοι προσφέρουν εγγυήσεις που απορρέουν από κανόνες δεοντολογίας από τους οποίους δεσμεύονται, όπως αναφέρεται ανωτέρω. Η κατάρτιση των τρίτων θέτει επιπλέον το ζήτημα της διαπίστευσής τους.

3.2.3.1 Η κατάρτιση των τρίτων

89. Οι ποιότητα των ADR στηρίζεται ουσιαστικά στην αρμοδιότητα των τρίτων που είναι υπεύθυνοι για τους ADR. Η γνώση των τεχνικών που απαιτούν οι ADR προϋποθέτει ιδιαίτερη κατάρτιση. Η επαγγελματική κατάρτιση διαδραματίζει κατά συνέπεια ρόλο ουσιαστικής σημασίας και αυτό όχι μόνο από την άποψη της λειτουργίας των ADR, της ποιότητάς τους, και κατά συνέπεια της προστασίας των χρηστών των μηχανισμών ADR, αλλά εξίσου με την προοπτική της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών που διασφαλίζει το άρθρο 49 της συνθήκης.
90. Οι ίδιοι οι δικαστές έχουν ανάγκη ειδικής κατάρτισης. Οι τρίτοι που είναι επιφορτισμένοι με τους ADR στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών πρέπει πάντα να αποδεικνύουν ότι διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα και ελάχιστη κατάρτιση ή εμπειρία, τα οποία αξιολογούνται για κάθε περίπτωση χωριστά από τους δικαστές ή αναγνωρίζονται υπό τη μορφή διαπίστευσης. Αντιθέτως, καμία παρόμοια υποχρέωση δεν επιβάλλεται στους τρίτους που είναι υπεύθυνοι για τους συμβατικούς ADR.
91. Οι τρίτοι, ανεξάρτητα από το αν ανήκουν ή μη σε ρυθμιζόμενο επάγγελμα, αποτελούν ενίοτε μέλη ενώσεων. Αυτές οι ενώσεις ενθαρρύνουν τα μέλη τους να παρακολουθούν κατάρτιση ή προσφέρουν αυτές οι ίδιες κατάρτιση σχετικά με τους μηχανισμούς ADR, και θέτουν σε εφαρμογή, συμπληρωματικά με την κατάρτιση που παρέχουν, ένα σύστημα πιστοποίησης, διαπίστευσης και περιοδικής αξιολόγησης των μελών τους. Αυτές οι ενώσεις αναπτύσσουν κώδικες δεοντολογίας και κανονισμούς διαδικασίας. Θα ήταν ενδεχομένως σημαντικό να δημιουργηθεί ειδική αρμοδιότητα στον τομέα των ADR, ούτως ώστε, σε περίπτωση που οι τρίτοι δεν ανήκουν σε ρυθμιζόμενο επάγγελμα, να εξασφαλίζεται ο έλεγχος των προσόντων τους και η ελεύθερη κυκλοφορία τους.

3.2.3.2 Η διαπίστευση των τρίτων

92. Συγκαταλέγεται στα καθήκοντα των δημοσίων αρχών να εξασφαλίζουν ότι υπάρχουν ελάχιστες εγγυήσεις που κατοχυρώνουν την ικανότητα των τρίτων. Πρέπει να τεθεί το ερώτημα του κατά πόσον οι δημόσιες αρχές πρέπει να υποστηρίζουν τις προσπάθειες των νομικών επαγγελματιών εφαρμόζοντας συστήματα διαπίστευσης των τρίτων, που δεν θα πρέπει ωστόσο να θίγουν την ευελιξία και την απλότητα των ADR¹³².
93. Όταν οι τρίτοι ανήκουν σε ρυθμιζόμενο επάγγελμα, θα έχουν εφαρμογή το γενικό σύστημα αναγνώρισης των προσόντων μεταξύ των κρατών μελών¹³³ ή οι οδηγίες για τη

¹³² Βλέπε ειδικότερα τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την προαναφερόμενη πρόταση κανονισμού "Βρυξέλλες Ι", τροπολογίες 35 και 39, ΕΕ C 146 της 17ης Μαΐου 2001, σ. 94.

¹³³ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 21ης Μαΐου 2001 για το μελλοντικό σύστημα αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων στην ΕΕ.

http://europa.eu.int/comm/internal_market/en/qualifications/consultation_fr.pdf

διευκόλυνση παροχής υπηρεσιών και την εγκατάσταση των δικηγόρων¹³⁴. Σε αντίθετη περίπτωση, μπορεί να αντιμετωπίσουμε δυσκολίες.

3.2.3.3 Η ευθύνη των τρίτων

94. Τέλος, πρέπει εξίσου να εξεταστεί το θέμα της ευθύνης των τρίτων. Οι τρίτοι μπορούν να ευθύνονται για τις συνέπειες της παρέμβασής τους στη διαδικασία, είτε προσωπικά όταν παρεμβαίνουν ως ιδιώτες ή ακόμα, σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν παρεμβαίνουν σε δημόσιο πλαίσιο, σε περίπτωση παρατυπίας στη διαδικασία ADR. Θα μπορούσαν να αναφερθούν ως παράδειγμα η παραβίαση της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας ή η αποδεδειγμένη έλλειψη αμεροληψίας προς όφελος ενός εκ των μερών. Μπορούν επίσης να ευθύνονται σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις περί αστικής ευθύνης στα κράτη μέλη, έστω και αν τα τελευταία δεν φαίνεται να διαθέτουν ειδικούς κανόνες για την ευθύνη των μεσολαβητών ή των διαιτητών¹³⁵. Μπορεί να προβλεφθεί η δημιουργία ενός

¹³⁴ Οδηγία 77/249/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Μαρτίου 1977 περί διευκόλυνσης της πραγματικής ασκήσεως της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από δικηγόρους (ΕΕ L 78 της 26ης Μαρτίου 1997, σ. 17) και οδηγία 98/5/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 1998 για τη διευκόλυνση της μόνιμης άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος σε κράτος μέλος διάφορο εκείνου στο οποίο αποκτήθηκε ο επαγγελματικός τίτλος (ΕΕ L 77 της 14ης Μαρτίου 1998, σ. 36). Οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1988 σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών (ΕΕ L 19 της 24ης Φεβρουαρίου 1999, σ. 16)· οδηγία 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1992 σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ (ΕΕ 209 της 24ης Ιουλίου 1992, σ. 25)· οδηγία 1999/41/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 7ης Ιουνίου 1999 για τη θέσπιση συστήματος αναγνώρισης των προσόντων σχετικά με τις επαγγελματικές δραστηριότητες που καλύπτονται από τις οδηγίες ελευθέρωσης, καθώς και μεταβατικών μέτρων, και για τη συμπλήρωση του γενικού συστήματος αναγνώρισης των διπλωμάτων (ΕΕ L 201 της 31ης Ιουλίου 1999, σ. 77).

¹³⁵ Σε κάθε περίπτωση, αυτό δεν αναφέρθηκε στις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο. Υπάρχουν σε ορισμένες χώρες σαφείς κανόνες που διέπουν το διορισμό τους και τα απαιτούμενα προσόντα όπως και την ανάκληση ή την παραίτηση από τα καθήκοντά τους σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεών τους. Τοιουτοτρόπως, στη Γαλλία, το άρθρο 3-2 του διατάγματος της 20ής Μαρτίου 1978 σχετικά με τους δικαστικούς διαιτητές προβλέπει ότι η δικαστική αρχή μπορεί να θέτει τέλος στα καθήκοντά τους πριν από τη λήξη της εντολής τους με αιτιολογημένη απόφαση αφού ακούσει τα ενδιαφερόμενα μέρη.

συστήματος ευθύνης ή τουλάχιστον ειδικών κανόνων που θα αναδείκνυαν τον ακριβή ρόλο των τρίτων στη διαδικασία, ο οποίος συχνά περιορίζεται στο ρόλο καταλύτη. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει ενδεχομένως να αποφευχθεί η εξουδετέρωση των βουλήσεων και των πρωτοβουλιών από πολύ δεσμευτικά μέτρα.

Ερώτηση αριθ. 19: Ποιες πρωτοβουλίες κατά τη γνώμη σας πρέπει να αναληφθούν από τα κοινοτικά όργανα για να υποστηριχτεί η κατάρτιση των τρίτων;

Ερώτηση αριθ. 20: Πρέπει να προβλεφθούν ελάχιστα κριτήρια κατάρτισης με σκοπό τη διαπίστευση των τρίτων;

Ερώτηση αριθ. 21: Πρέπει να θεσπιστούν ειδικοί κανόνες όσον αφορά την ευθύνη των τρίτων; Σε περίπτωση κατάφασης, ποιοι είναι αυτοί οι κανόνες; Ποιος είναι ο ρόλος των κωδικών δεοντολογίας στο συγκεκριμένο τομέα;

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Ερώτηση αριθ. 1: Υπάρχουν προβλήματα που θα δικαιολογούσαν μια κοινοτική ενέργεια στον τομέα των ADR; Ποια είναι η γνώμη σας για τη γενική προσέγγιση των ADR που θα πρέπει να ακολουθηθεί από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ποια θα πρέπει να είναι η έκταση αυτών των πρωτοβουλιών;

Ερώτηση αριθ. 2: Οι πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν θα πρέπει να περιοριστούν στον προσδιορισμό των αρχών που ισχύουν για ένα μόνο τομέα (όπως, για παράδειγμα, το εμπορικό ή το οικογενειακό δίκαιο), για κάθε τομέα χωριστά, ώστε να αντιμετωπισθούν διαφορετικά αυτοί οι τομείς, ή αντιθέτως θα πρέπει στο μέτρο του δυνατού να επεκταθούν σε όλους τους τομείς αστικού και εμπορικού δικαίου;

Ερώτηση αριθ. 3: Οι πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν θα πρέπει να εξετάζουν χωριστά τις on line μεθόδους επίλυσης των διαφορών (ODR) - ένας αναδυόμενος τομέας που χαρακτηρίζεται από την καινοτομία και την ταχεία εξέλιξη των νέων τεχνολογιών και που ενέχει ορισμένες ιδιαιτερότητες - και τις παραδοσιακές μεθόδους ή αντιθέτως να καλύπτουν χωρίς διάκριση αυτές τις μεθόδους;

Ερώτηση αριθ. 4: Πώς μπορεί να αναπτυχθεί η χρήση των πρακτικών ADR στον τομέα του οικογενειακού δικαίου;

Ερώτηση αριθ. 5: Οι νομοθεσίες των κρατών μελών θα πρέπει να εναρμονιστούν ώστε σε κάθε κράτος μέλος οι ρήτρες προσφυγής στους ADR να έχουν ανάλογη νομική ισχύ;

Ερώτηση αριθ. 6: Σε περίπτωση κατάφασης, θα πρέπει να γίνει γενικά δεκτό το κύρος αυτών των ρητρών ή θα πρέπει να περιορίζεται, όταν αυτές οι ρήτρες συμπεριλαμβάνονται σε συμβάσεις προσχωρήσεως εν γένει ή σε συμβάσεις με καταναλωτές ειδικότερα;

Ερώτηση αριθ. 7: Ποια θα πρέπει να είναι σε κάθε περίπτωση η έκταση εφαρμογής αυτών των ρητρών;

Ερώτηση αριθ. 8: Θα πρέπει να φτάσουμε μέχρι του σημείου να θεωρείται ότι η παράβασή τους συνεπάγεται αναρμοδιότητα του δικαστηρίου να επιληφθεί της διαφοράς, τουλάχιστον προσωρινά;

Ερώτηση αριθ. 9: Οι νομοθεσίες των κρατών μελών πρέπει να εναρμονιστούν ώστε σε κάθε κράτος μέλος, η προσφυγή σε μηχανισμό ADR να συνεπάγεται αναστολή των προθεσμιών παραγραφής για την προσφυγή στα δικαστήρια;

Ερώτηση αριθ. 10: Ποιες είναι οι εμπειρίες από την εφαρμογή των δύο συστάσεων της Επιτροπής του 1998 και του 2001;

Ερώτηση αριθ. 11: Οι αρχές που διατυπώνονται στις δύο αυτές συστάσεις μπορούν να εφαρμοστούν χωρίς διαφοροποιήσεις σε άλλους τομείς πέραν του δικαίου των καταναλωτών και κυρίως να επεκταθούν σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις;

Ερώτηση αριθ. 12: Μεταξύ των αρχών που διατυπώνονται στις δύο αυτές συστάσεις ποιες θα μπορούσαν να περιληφθούν στις νομοθεσίες όλων των κρατών μελών;

Ερώτηση αριθ. 13: Κατά την άποψή σας, οι νομοθεσίες των κρατών μελών στους ρυθμιζόμενους τομείς, και ιδίως το οικογενειακό δίκαιο, θα πρέπει να εναρμονιστούν ώστε να μπορούν να οριστούν κοινές αρχές σχετικά με τις διαδικαστικές εγγυήσεις;

Ερώτηση αριθ. 14: Ποια πρωτοβουλία πιστεύετε ότι πρέπει να αναλάβουν τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε στενή συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους όσον αφορά τους κανόνες δεοντολογίας που δεσμεύουν τους τρίτους;

Ερώτηση αριθ. 15: Οι νομοθεσίες των κρατών μελών θα πρέπει να εναρμονιστούν ώστε να κατοχυρώνεται σε κάθε κράτος μέλος η εμπιστευτικότητα των ADR;

Ερώτηση αριθ. 16: Σε περίπτωση κατάφασης, πώς και σε ποιο βαθμό μπορεί να κατοχυρωθεί αυτή η εμπιστευτικότητα; Σε ποιο βαθμό οι εγγυήσεις εμπιστευτικότητας πρέπει να περιλαμβάνουν και τη δημοσίευση των αποτελεσμάτων της διαδικασίας ADR;

Ερώτηση αριθ. 17: Κατά τη γνώμη σας, θα πρέπει να θεσπισθεί ένας κανόνας σε κοινοτικό επίπεδο, σύμφωνα με τον οποίο θα τηρείται, μετά το τέλος των διαδικασιών ADR, προθεσμία διασκέψεως πριν από την υπογραφή της συμφωνίας ή προθεσμία υπαναχώρησης μετά την υπογραφή της; Μήπως αυτό το ζήτημα θα πρέπει να αντιμετωπισθεί καλύτερα στο πλαίσιο των κανόνων δεοντολογίας τους οποίους πρέπει να τηρούν οι τρίτοι;

Ερώτηση αριθ. 18: Πρέπει να ενισχυθεί το κύρος των συμφωνιών ADR στα κράτη μέλη; Ποια είναι η καλύτερη λύση στο πρόβλημα της αναγνώρισης και της εκτέλεσης των συμφωνιών ADR σε άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Συγκεκριμένα, πρέπει να θεσπιστούν ειδικοί κανόνες προκειμένου να είναι εκτελεστές οι συμφωνίες ADR; Σε περίπτωση κατάφασης, ποιες είναι οι εγγυήσεις που πρέπει να τηρούνται;

Ερώτηση αριθ. 19: Ποιες πρωτοβουλίες κατά τη γνώμη σας πρέπει να αναληφθούν από τα κοινοτικά όργανα για να υποστηριχτεί η κατάρτιση των τρίτων;

Ερώτηση αριθ. 20: Πρέπει να προβλεφθούν ελάχιστα κριτήρια κατάρτισης με σκοπό τη διαπίστευση των τρίτων;

Ερώτηση αριθ. 21: Πρέπει να θεσπιστούν ειδικοί κανόνες όσον αφορά την ευθύνη των τρίτων; Σε περίπτωση κατάφασης, ποιοι είναι αυτοί οι κανόνες; Ποιος είναι ο ρόλος των κωδικών δεοντολογίας στο συγκεκριμένο τομέα;